

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní humanitární a sociální práce

Bc. Lucie Kocourková, DiS.

*Podpora integrace cizinců vybranými nestátními
organizacemi ve Francii*

Diplomová práce

vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz, Ph.D.

2015

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

V Olomouci dne 21.4.2015

Podpis:

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí své diplomové práce paní Mgr. et Mgr. Agnieszce Zogatě Kusz, Ph.D. za odborné vedení, velice užitečné připomínky, vstřícný a milý přístup a také za její trpělivost. Stejně tak patří velké díky všem respondentům a dalším osobám, které mi pomohly s realizací výzkumné části. Speciální poděkování pak patří mému otci Ing. Janu Kocourkovi, který provedl korekturu pravopisu a stylizační úpravy.

Obsah

Úvod	6
1 Migrace a integrace	8
1.1 Přes migraci k integraci	8
1.2 Integrace	10
1.2.1 Vysvětlení pojmu	11
1.2.2 Modely integračních politik	12
1.2.3 Integrační politika a Evropská unie.....	13
2 Integrační politika Francie	18
2.1 Od tradičního asimilacionismu k občanské integraci	18
2.2 Významné momenty ve vývoji integrační politiky	19
2.3 Hodnoty Francouzské republiky.....	22
2.4 Rámec francouzské integrační politiky	24
2.5 Důležité instituce na poli integrace	27
2.5.1 Francouzský úřad pro migraci a integraci	27
2.5.2 Národní centrum historie imigrace.....	29
2.5.3 Meziministerská komise pro ubytování imigrantů.....	29
2.6 Přijímání nově příchozích imigrantů	30
2.6.1 Smlouva o přijetí a integraci	30
2.6.2 Další mechanismy přijetí.....	32
2.6.3 Hodnocení politiky přijetí imigrantů.....	34
2.7 Oblasti integrační politiky Francie	35
2.7.1 Výuka francouzštiny	35
2.7.2 Vzdělávání dětí a podílení se jejich rodičů	38
2.7.3 Pracovní začlenění.....	41
2.7.4 Podpora žen imigrantek.....	44
2.7.5 Podpora pro starší přistěhovalce	45
2.7.6 Bytová politika	46
2.8 Získání francouzské státní příslušnosti.....	48
2.8.1 Nabytí občanství v plném právu.....	48
2.8.2 Nabytí občanství prohlášením	48
2.8.3 Nabytí občanství dekretem.....	48

2.8.4	Dopady nabytí státního občanství	49
3	Organizace podporující integraci přistěhovalců	51
3.1	Le Patio Des Aînés	51
3.1.1	Cíle	52
3.1.2	Založení organizace, její fungování a cílová skupina	52
3.1.3	Aktivity.....	53
3.1.4	Financování	54
3.1.5	Analýza propojení státní integrační politiky a organizace	54
3.2	RESF.....	55
3.2.1	Cíle	55
3.2.2	Založení organizace, její fungování a cílová skupina	55
3.2.3	Aktivity.....	56
3.2.4	Financování	57
3.2.5	Analýza propojení státní integrační politiky a organizace	57
3.3	ASSFAM	58
3.3.1	Cíle	58
3.3.2	Založení organizace, její fungování a cílová skupina	58
3.3.3	Aktivity.....	59
3.3.4	Financování	60
3.3.5	Analýza propojení státní integrační politiky a organizace	60
4	Případové studie.....	61
4.1	Metodologie.....	61
4.2	Kazuistika 1	63
4.2.1	Popis případu.....	63
4.2.2	Interpretace výsledků v kategoriích	63
4.2.3	Shrnutí kazuistiky - diskuse	64
4.3	Kazuistika 2	65
4.3.1	Popis případu.....	65
4.3.2	Interpretace výsledků v kategoriích	66
4.3.3	Shrnutí kazuistiky - diskuse	67
	Závěr.....	68
	Seznam použitých zkratk.....	72
	Seznam literatury.....	74

Úvod

Francie je jednou ze zemí s nejrozsáhlejšími zkušenostmi na poli imigrace v Evropě, od 1. poloviny 19. století tam bylo více přistěhovalců než vystěhovalců, kteří mířili do francouzských koloniálních území či jinam do zámoří. Proto byla také nucena začít řešit otázku integrace dříve než jiné země (Baršová, Barša, 2005, s. 86). Integrační politika si klade za cíl poskytnout přistěhovalcům prostředky, aby se mohli plně zapojit do ekonomického, sociálního a kulturního života Francie, a pomoci překonávat obtíže, s nimiž se potýkají během svého integračního procesu (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 120).

Francouzská integrační politika používá různé mechanismy a nástroje, které jí integraci imigrantů usnadňují. S přistěhovalci pracuje v různých oblastech: přijímá a doprovází nově příchozí imigranty, poskytuje kurzy jazyka, pomáhá jim při jejich pracovním začlenění, pomáhá se zorientovat v systému většinové společnosti, poskytuje informace o jejich právech a možnostech využití dalších služeb. Také působí v oblasti bytové politiky a zaměřuje se na vzdělávání dětí a doprovázení rodičů školským systémem, aby mohli být svým dětem nápomocní. Integrační politika se také zaměřuje na specifické skupiny obyvatelstva, jako jsou starší imigranti a ženy imigrantky. Obě tyto skupiny jsou v mnoha ohledech znevýhodněny a potřebují zvláštní podporu. Práce s migranty je tedy důležitým odvětvím profese sociálního pracovníka. Ten pomáhá přistěhovalcům usnadnit proces jejich integrace.

Integrační politika však nemůže zabezpečit veškeré potřeby, které přistěhovalci mají. Vznikají proto různé nestátní organizace, které tyto „mezery“ v pomoci cizincům vyplňují. Nabízí se otázka, do jaké míry je propojena integrační politika státu s těmito organizacemi, v čem se shodují, doplňují či překrývají. Proto vznikla tato práce, která si klade za cíl zjistit, jak se integrační politika Francie odráží v činnostech konkrétních organizací a jak se tyto činnosti snaží napomáhat integraci cizinců. Druhá část cíle se zaměřuje na dopad činností organizace na integraci přistěhovalců, zda jejich zapojení se do aktivit organizace přináší nějaký užitek v jejich začleňování do francouzské společnosti.

Práce je členěna do čtyř hlavních kapitol. První z nich pojednává o migraci a integraci obecně. Pojem migrace je nezbytný k vysvětlení integrace, která je tématem práce. Problematika migrace je tedy zmíněna pouze okrajově, zbytek první kapitoly se pak věnuje integraci - ukotvení pojmu, modely integračních politik a integrační politika Evropské unie. Druhá kapitola se již zaměřuje pouze na Francii, a to na její integrační politiku. Je vysvětlen

vývoj modelu integrační politiky ve Francii, hodnoty Republiky, dále důležité zákony a opatření, které předcházely současné integrační politice. Celá politika je poté zasazena do rámce, kde jsou představeny hlavní aktéři, pilíře, oblasti a zdroje financování. Následuje část představující hlavní instituce na poli integrace ve Francii a poté systém přijímání nově přichozích imigrantů. Dále budou uvedeny oblasti integrační politiky, kam patří výuka francouzštiny, vzdělávání dětí, pracovní začlenění, podpora specifických skupin jako jsou ženy imigrantky a starší přistěhovalci a nakonec se seznámíme s bytovou politikou. V poslední části budou představeny možnosti získání francouzské státní příslušnosti.

Třetí a čtvrtá kapitola jsou empirickou částí předkládané práce. Bude v nich odpovězeno na cíl práce, který se skládá ze dvou částí. Třetí kapitola odpoví na první z nich - jak se integrační politika Francie odráží v činnostech konkrétních organizací. Budou zde představeny tři nestátní organizace, které podporují cizince v jejich integraci. Výzkum bude proveden v Lyonu, což je druhé největší město Francie s velkým počtem přistěhovalců, všechny tři organizace mají tedy sídlo právě zde. Ve čtvrté kapitole se pak dostaneme k naplnění druhé části cíle, ve které je zkoumáno, jak se činnosti těchto organizací podílí na integraci cizinců. Budou zde popsány případové studie klientů uvedených organizací.

1 Migrace a integrace

Tato kapitola pomůže přiblížit témata migrace a integrace, jejichž ukotvení v teoretických poznacích a porozumění jim je nezbytné pro komplexnost a pochopení předkládané práce. Protože je stať zaměřená především na integraci, bude v této kapitole migrace zmíněna jen okrajově. Nelze ji však opomenout úplně, protože je s pojmem integrace velice úzce spjata, logicky ji předchází. Po krátkém úvodu do migrace pak bude následovat problematika integrace, která bude více rozvedena - vysvětlení samotného pojmu, modely integračních politik a zavádění konkrétních politik Evropskou unií.

Důležité je také vymezení některých termínů souvisejících s migrací hned z počátku, aby později nedocházelo k nejasnostem v používaném pojmosloví. Podle Baršové, Barši (2005, s. 9) se v různých zemích používají termíny spojené s migrací různými způsoby, neboť reflektují národní tradice států. V některých evropských zemích, jako například v České republice a Rakousku, se v oficiálních dokumentech a zákonech trvale usazení přistěhovalci označují jako „cizinci“, zatímco v americkém prostředí je pro stejnou kategorii používán výraz „přistěhovalci“ (*immigrants*). V této práci budou dále používána a libovolně střídána všechna tato označení - *přistěhovalec*, *cizinec* a *imigrant*, a to jako synonyma.

1.1 Přes migraci k integraci

Migrace je součástí dějin lidstva od pradávna. Pokud se v dnešní Evropě vyskytují otázky přistěhovalectví a národní identity jako znepokojující, není to proto, že by byla migrace novým fenoménem. Počty přistěhovalců nijak nepřevyšují míru migrace v jiných obdobích modernity. Změnila se však povaha migrace a vnímání západními společnostmi. Dlouhou dobu byly evropské státy kolonizátory a miliony evropských emigrantů se stěhovalo a osidlovalo Nový svět či jiné kolonie. Po 2. světové válce se však situace obrátila a vyspělé státy se z emigračních proměnily na imigrační. Evropa začala více vnímat příliv cizinců z různých kultur, například rostoucí počet příslušníků muslimské menšiny. Také přišel šok z teroristických útoků a stále častěji se vynořovaly otázky negativního vlivu přistěhovalectví na sociální soudržnost společností. Postupem času pak přibyla i hrozba bezpečnostní (Baršová, Barša, 2005, s. 7). V Evropě se studium imigrace a integrace přistěhovalců rozvíjí zejména od šedesátých let dvacátého století, což je doba, kdy se značně proměňují toky migrantů v evropských státech. Přestávají být ztrátové a naopak se počet obyvatel Evropy rychle zvyšuje (Bernard, Mikešová, 2014, s. 522).

Faktem ovšem je, že migrace je pro Evropu z ekonomického a demografického hlediska nezbytná. V současné době se evropské země potýkají se značným poklesem podílu obyvatelstva v produktivním věku. Bez určité míry podporované migrace by nebyl sociální standard Evropské unie dlouhodobě udržitelný (Scheu, 2011, s. 75). Přistěhovalectví tak nemusí být pro Evropu hrozbou, ale šancí. Je to způsob, jak kompenzovat stárnutí populace a napodobit vzor Spojených států, jejichž ekonomický a mocenský růst byl převážně způsoben právě velkým přílivem imigrantů (Baršová, Barša, 2005, s. 8).

Z hlediska Evropské unie má současná migrace specifické rysy, kterými se odlišuje od dřívějšího přistěhovalectví. Viditelnou změnou v procesu evropské integrace je odstranění kontrol na vnitřních hranicích mezi členskými státy. Z toho profitují nejen unijní občané, ale také příslušníci třetích zemí. Ztížení možnosti kontroly migrace mezi členskými státy a rostoucí tlak přistěhovalců na vnějších hranicích Evropské unie ztěžuje řízení vstupu cizinců na území států a jejich pobytu zde. V takto otevřených demokratických evropských státech se zvýšila mobilita pracovních sil pocházejících z nejrůznějších částí světa a stala se typickým znakem společenského vývoje. V řadě států EU, zejména ve velkých městech, je kontakt s přistěhovalci s různým kulturním a náboženským zázemím přirozenou součástí každodenního života všech lidí (Scheu, 2011, s. 74-75).

Pokud bychom si položili otázku, *proč* migranti opouštějí svoji zemi, obecně řečeno, většina migrantů se stěhuje kvůli vidině lepšího života. Důvody by se daly rozdělit do tří hlavních kategorií: političtí uprchlíci, kteří prchají před násilím v jejich zemích, dále to jsou rodinní členové, kteří touží po sloučení rodiny a třetí velkou skupinou jsou ekonomičtí migranti, kteří odcházejí za prací (Legrain, 2009, s. 56).

Jak již bylo zmíněno, mění se povaha a motivy migrace. Cílem migrantů není vždy vrátit se po určité době s vydělanými penězi zpátky domů (v případě ekonomické migrace) či splynout s místním obyvatelstvem. Stále přibývá těch, kteří se ani nevracejí, ani neasimilují, ale usazují se ve „třetím“ prostoru transnacionálních sítí: z emigrantů a imigrantů se stávají transmigranti (Baršová, Barša, 2005, s. 8). Ti by se dali charakterizovat jako někdo, kdo „udržuje stálé vazby napříč hranicemi, což vede k vytvoření nadnárodních prostorů, komunit a sítí“ (Withaecx, Schrooten, Geldof, 2015, podle Faist, 2010, s. 24). Udržování nadnárodních spojení je nyní velmi usnadněno rychlou dopravou a informačními a komunikačními technologiemi, které lidem umožňují být v neustálém spojení (Withaecx a kol., 2015, podle Schrooten 2012, s. 24). Dalším výrazným rysem transmigrantů je časté

překračování hranic a neustálé stěhování z místa na místo. Migranti přicházejí a odcházejí a ne vždy si jsou jistí, jak dlouho se na daném místě zdrží, kdy a kde se konečně usadí (Withaecx a kol., 2015, podle Schrooten, Lamote, 2013; Schrooten a kol., 2015, s. 25). Označení transmigrant se vztahuje na velké množství migrantů bez ohledu na jejich motivaci a směřování. Stejně tak se liší trvání - transmigrace jako dlouhodobý způsob života či jen dočasné přemísťování, než si daný jedinec najde místo, kde by se rozhodl nastálo usadit (Withaecx a kol., 2015, s. 25). Pokud se rozhodne usadit v určitém státě, jeho příchodem do země u něj začíná proces integrace. Tomuto tématu se věnuje následující podkapitola.

1.2 Integrace

Velkou otázkou současnosti je nastavení hranice vzájemného soužití etnických menšin s majoritní společností tak, aby nedocházelo k separaci a vytváření uzavřených společností uvnitř většinové populace. Současný vývoj v Evropě ukazuje, že etnické menšiny vytvořené z imigrantů, kteří přišli během druhé poloviny 20. století, se nedokázaly úplně identifikovat s občanskou společností daného státu. Druhá generace imigrantů, u které by se dalo očekávat vytvoření identity občana přijímacího státu, je často odmítána a stejně tak mnohdy nevidí důvod, proč by se měla plně integrovat. Vytváří si vlastní pravidla života a hledá svoji cestu soužití s většinovou populací, což vede ke konfrontaci s pravidly majoritní společnosti (Bittnerová, Moravcová, 2011, s. 11). Na imigranta je pak často pohlíženo jako na dítě, které musí být naučeno, jak se správně chovat, aby vyhovělo normám a požadavkům společnosti a žilo podle jejích pravidel (Sayad, 2004, s. 211-212).

Existuje mnoho integračních studií věnovaným prvním, druhým či vyšším generacím imigrantů. V evropských zemích se značnou imigrací došlo během druhé poloviny 20. století k postupnému vzniku komunit imigrantů, které zde pobývají dlouhodobě a jsou již nastálo usazené. Děti takovýchto usazených přistěhovalců procházejí vzdělávacím systémem, jsou účastni na trhu práce a postupně se stávají hlavním objektem i subjektem integračního procesu. Předpokládá se, že následující generace imigrantů se více přizpůsobují majoritní společnosti. Tato myšlenka však bývá často zpochybňována a dochází ke sporu o platnost této teorie. Z hlediska veřejného diskurzu pak zájem o druhou a další generaci přistěhovalců vychází z různě zřetelných důkazů o tom, že začleňování následných generací přistěhovalců je spojeno s přetrvávajícími socioekonomickými nerovnostmi a kulturními rozdíly, které mohou vést k násilným konfliktům, jako se tomu stalo ve Francii v roce 2005, kdy došlo k nepokojům na předměstích (Bernard, Mikešová, 2014, s. 522).

1.2.1 Vysvětlení pojmu

Integrace imigrantů je stále nejasně vymezeným pojmem, který si často konkuruje s pojmem *asimilace*. V současné době lze tato dvě slova považovat za synonyma, z nichž se *integrace* více využívá v evropském kontextu a *asimilace* v americkém (Bernard, Mikešová, 2014, podle Ellis, Almgren, 2009, s. 523). Mnoho autorů tyto dva pojmy nerozlišuje a dokonce je v textech střídá (Bernard, Mikešová, 2014, podle Diehl, Schnell 2006; Thomson, Crul 2007, s. 523). V českém prostředí však bývají oba pojmy vnímány odlišně. *Asimilace* je „proces, při kterém se specifika minoritní sociokulturní skupiny rozpouštějí v kultuře majoritní“ (Buryánek, 2002, s. 80), zatímco při *integraci* „si minority plně zachovávají svoje kulturní specifika, aniž by jim tato specifika bránila či znesnadňovala účastnit se všech aspektů života společnosti“ (Buryánek, 2002, s. 81).

V této práci bude využíván pojem integrace, jehož další definici nabízí Bernard, Mikešová (2014, podle Ellis, Almgren, 2009, s. 523-524), podle nichž je integrace „proces, při němž se imigranti a jejich potomci přizpůsobují svému okolí, a to v několika dimenzích - kulturní, sociální, ekonomické a politické, a zároveň se při něm většinová společnost přizpůsobuje či mění v reakci na imigraci“. Tato definice zahrnuje dva důležité rysy procesu integrace, a to důraz na postupné snižování rozdílů mezi komunitami imigrantů a většinovou společností, a multidimenzionalitu tohoto procesu. Koncept integrace nepočítá s úplným vymizením rozdílů přistěhovalců a majoritní populace, očekává však jejich sblížení (Bernard, Mikešová, 2014, s. 524).

Integrace může být také vysvětlena jako včleňování do systémů: právního, sociálního, zdravotní péče nebo politického systému, setkáváme se také s integrací na trh práce atd. Koncept integrace je nutné doplňovat dalšími v momentě, kdy chceme odpovědět, jak a proč jsou možnosti integrace využívány nebo naopak využívány nejsou. Pak se přidávají další indikátory, jako gramotnost, znalost jazyka, zaměstnanost, atd. Změřit míru integrace je složité a nejde jednoznačně říci, kdo je již integrovaný a kdo ještě ne (Uherek, 2011, s. 262).

Z důvodu zaměření práce se na tento pojem podíváme ještě z pohledu Francie. Slovo integrace (*intégration*) se ve francouzském prostředí používá relativně krátce (zhruba od sedmdesátých let dvacátého století). V průběhu času se spíše vyskytovala slova jako asimilace (*assimilation*), začlenění (*insertion*) nebo akulturace (*acculturation*) (Schnapper, 2007, s. 12-25). Nyní ve francouzsky psaných textech převládá slovo integrace, které se zdá být tím nejkorektnějším řešením.

1.2.2 Modely integračních politik

Integrační politiky by se daly označit jako soubor opatření, která napomáhají procesu sociální integrace cizinců, tedy jejich „začlenění a přijetí do klíčových institucí, vztahů a pozic hostitelské společnosti“ (Rákozcyová, Trbola, 2008, podle Bosswick, Heckmann, 2006, s. 10). Cílem integračních politik je podpora procesu začleňování přistěhovalců do majoritních společností a zabezpečení podmínek jejich sociální a politické soudržnosti. Soustředují se především na specifické potřeby, jimiž se imigranti odlišují od jiných znevýhodněných skupin společnosti. Tyto specifické potřeby vycházejí z jejich nedávného příchodu do nové země a jsou ovlivněny jejich kulturní odlišností a zkušenostmi. Většinou neovládají dobře jazyk, neznají hodnoty, reálie, základní instituce a systém většinové společnosti. Pokud se stát rozhodne přijmout imigranta, ať už z důvodu možného ekonomického přínosu, demografických ohledů, na základě spojení rodinných vazeb či z humanitárních důvodů, je v zájmu státu, aby se přistěhovalec rychle adaptoval na novou zemi a byl schopen jednat v různých institucionálních a sociálních situacích. Snahou integračních politik je napomáhání této adaptaci a získávání nezbytných sociálních kompetencí (Baršová, Barša, 2005, s. 10-11).

V evropském prostředí se postupem času utvořily různé typologie integrace. Autoři se v terminologii rozcházejí, existuje množství různých názvů, ale také mohou být trochu odlišně vysvětlovány. V této kapitole bude použito vymezení od manželů Baršových (2005, s. 36), kteří vysvětlují tři základní modely integrační politiky v Evropě.

1.2.2.1 *Etnicko-exklusivistický model*

Tento typ by se také dal označit jako model „hostujících dělníků“ či „diferenčního vyčlenění“. Příchod imigrantů je podmíněn potřebami trhu práce a počítá se, že pracovníci v zemi zůstanou jenom dočasně. Není tedy snaha o zlepšení jejich právního postavení či řešení jejich kulturních odlišností, naopak je spíše výhodou zachování jejich kultury, protože je to bráno jako záruka, že se pracovníci do svých zemí zase vrátí. Jako prototyp etnicko-exklusivistického modelu bývá uváděno Německo, ovšem pouze do konce devadesátých let, protože později do tohoto vylučujícího modelu nezapadá automatická právně-politická integrace příchozích etnických Němců.

1.2.2.2 *Asimilační model*

V asimilačním modelu jsou přistěhovalci přijímáni jako stálí a rovnoprávní členové společnosti za podmínky jejich asimilace do převažujících kulturních vzorců a jejich příslušnost k občanskému národu je považována jako jediná politicky a veřejně správná forma jejich kolektivní příslušnosti. Jako typický příklad tohoto modelu bývá uváděna Francie. Mezi přistěhovalci nevznikají žádná politicky orientovaná seskupení založená na základě etnické, regionální či kulturní identity. To by bylo považováno za zradu francouzského občanského národa, který má být „jediný a nedělitelný“ (*une et indivisible*).

1.2.2.3 *Pluralistický (či multikulturní) model*

V tomto modelu je, stejně jako v předchozím, imigrace chápána jako trvalá. Prototypem je Velká Británie, která na rozdíl od Francie vnímá imigranty jako kulturně odlišné komunity, které harmonicky fungují v širším politickém celku. Přetrvává zde respekt k jejich vlastním kulturám, náboženstvím a zvyklostem. Pokud je ve Francii základní jednotkou integrace jednotlivců, tady jí je etnicko-kulturní skupina - komunita.

V současnosti tyto modely neexistují v čisté formě, ale spíše se objevují jejich kombinace. Německo upouští od etnického exklusivismu a podporuje trvale usazující se cizince k integraci a následné získání státního občanství. Francie je při realizaci antidiskriminačních opatření nucena zohledňovat diskriminované skupiny, čímž porušuje svou asimilacionistickou tendenci. Velká Británie začíná klást důraz na individuální asimilaci přistěhovalců do stejnocenného občanského národa (Baršová, Barša, 2005, s. 36).

1.2.3 **Integrační politika a Evropská unie**

Oblast integračních politik je v současné době velice aktuální téma v členských zemích Evropské unie. Integrace přistěhovalců je předmětem národní politiky každého členského státu, což vyplývá z jejich odlišné historie imigrace a integrace, ale také z různých národních mentalit. Přesto však EU usiluje o sjednocení těchto politik do nějakého společného rámce, protože jednotná integrační politika, která vede k úspěšné integraci cizinců, by mohla pomoci udržet hospodářské a sociální systémy členských států, které se v mnoha případech ocitly v krizi. EU disponuje určitými nástroji pro vytvoření společné vize integrace státních příslušníků třetích zemí (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 124). V následujících odstavcích budou popsány ty nejdůležitější z nich.

K jednomu z prvních větších kroků na cestě k ustavení společné evropské integrační politiky došlo na **setkání** Evropské rady v **Tampere** v roce 1999. Dohodnuto bylo spravedlivé zacházení s příslušníky třetích zemí a zavedení důraznější integrační politiky, která bude zajišťovat uznání stejných práv a povinností, jaké mají občané Unie. Cizinci, kteří pobývají delší dobu v nějakém z členských států a mají povolení k dlouhodobému pobytu, disponují stejnými právy na vzdělání či zaměstnání, a stejně tak právem na nediskriminaci, jako občan členského státu. Dále Evropská rada vnímá jako důležité umožnit cizincům dlouhodobě (tj. více než pět let) a legálně usazeným na území daného členského státu získat státní občanství této země (Baršová, Barša, 2005, s. 147-148).

Větší upřesnění politických cílů Evropské unie v oblasti integrace přišlo se **summitem v Soluni**, který se konal v červnu 2003. Z jeho závěrů je důležitá sekce týkající se integrace, ve které Evropská rada považuje za podstatné vytvořit „ucelenou a multidimenzionální politiku integrace“. Aby integrace přispívala k sociální soudržnosti a hospodářské prosperitě, měla by integrační politika klást důraz na zaměstnání, hospodářskou účast, vzdělání, jazyk, zdravotní a sociální služby, bydlení, kulturu a účast na společenském životě. Také je důležité se zabývat demografickými a hospodářskými výzvami, kterým EU čelí. Důraz je kladen na vypracování určitých zásad společných pro všechny členské státy, i když primární odpovědnost stále zůstává v kompetenci jednotlivých členských zemí (Baršová, Barša, 2005, s. 148).

Rovněž v roce 2003 byla vytvořena *Síť národních kontaktních míst pro integraci*, která slouží k výměně informací a diskuzi mezi jednotlivými státy. Tato síť pak přispěla k vypracování vůbec první *Výroční zprávy o migraci a integraci v EU*, jež vznikla na popud právě Soluňského summitu. Dalším mechanismem na podporu integrace přistěhovalců v zemích Evropské unie je pilotní financování integračních projektů z programu INTI¹, díky němuž mohou z rozpočtu EU získat granty nevládní organizace, ale i obce a regiony, které chtějí vytvořit transnárodní sítě na podporu integrace, výměnu zkušeností a zvýšit povědomí o integraci (Baršová, Barša, 2005, s. 148-149). Jako další zdroj financování pak byl zřízen *Evropský integrační fond* na období let 2007 až 2013 jako součást programu „Solidarita a řízení migračních toků“. Na rozdíl od INTI se již jedná o rozsáhlý a dlouholetý program (Evropa - Přehledy právních předpisů EU, 2010).

¹ Program na podporu integrace INTI z roku 2003 byl vytvořen schválením zvláštní položky v rozpočtu EU. Na první tři roky je vyčleněno 12 milionu euro (Baršová, Barša, 2005, s. 149).

Další rozvoj integrační politiky EU přinesl **Haagský program**, který byl vytvořen během nizozemského předsednictví ve druhé polovině roku 2004 a jehož prioritou byla právě integrace přistěhovalců. Zdůraznil potřebu koordinace národních politik členských zemí, což vedlo k přijetí *Společných základních zásad politiky integrace přistěhovalců v Evropské Unii* Radou EU a představiteli členských států. Tento dokument označuje přistěhovalectví za trvalý rys evropské společnosti a klade důraz na řízenou migraci, protože jen taková může vést k úspěšné integraci, která posiluje hospodářství a rozmanitost v oblasti pracovní síly. Neúspěch jednoho státu pak může mít negativní vliv na další členské státy i na Unii, proto je důležité klást důraz na integrační strategie (Barša, Baršová, 2005, s. 149-150).

Dokument představuje 11 principů, kterými by se měly členské státy řídit a odvozovat od nich své národní integrační politiky. V rámci nich je na integraci pohlíženo jako na obousměrný proces, do kterého vstupují jak přijímající země, tak migrant. Mezi tyto principy patří respekt k základním hodnotám Evropské unie, důležitost zaměstnanosti jako klíčového prvku integrace cizinců, dále znalosti jazyka, historie a institucí hostitelské země, také připomínají zásadní význam vzdělávání, dále přístup ke zboží a službám, zajištění častého styku mezi přistěhovalci a občany daného státu (společná fóra, dialog), spoluúčast imigrantů na demokratickém procesu, svoboda projevu různých kultur a vyznání, také by se měly tyto politiky promítnout ve všech úrovních veřejné správy, a v neposlední řadě by mělo docházet k průběžnému hodnocení a zefektivnění, stanovit si cíle, ukazatele a mechanismy jejich hodnocení (Mezikulturní dialog, 2004).

Dalším dokumentem je **Smlouva o ústavě pro Evropu** z roku 2004, který se zabývá převážně azylem a migrací, v oblasti integrace nepřináší v podstatě nic nového, pouze prohlubuje existující spolupráci mezi jednotlivými státy. Smlouva nově definuje kompetence EU v oblasti integrace přistěhovalců, podle kterých je možné zavést opatření podporující státy v integraci občanů třetích zemí, kteří pobývají legálně na území. Taková opatření jsou však omezena pouze na podpůrné programy a nemohou zasahovat do státních politik za účelem jejich harmonizace. Ani toto tedy není nějaká výrazná změna (Baršová, Barša, 2005, s. 153-154). Ústavní smlouva pak přináší upřesnění přistěhovalecké politiky, a to zavedením pojmu „společná přistěhovalecká politika“, stejně tak jako nové cíle, kterými jsou „řízení migračních toků“ a „spravedlivé zacházení“ pro legální migranty (Baršová, Barša, 2005, podle Syllová a kol., 2005, s. 154).

Od Haagského programu již nepřišel žádný výrazný průlom ve společném postupu při integraci cizinců ze třetích zemí. Vznikají ještě nějaké dokumenty, jako je *Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu* (2008) nebo *Evropa 2020 Strategie pro inteligentní a udržitelný růst* (2010), který podporuje začlenění a také *Stockholmský program* (2009), který vymezuje priority EU pro rozvoj v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti v období 2010-2014 (Evropa - Přehledy právních předpisů EU, nedatováno). Žádný z nich však nepřináší žádné větší změny v otázkách integrace přistěhovalců, pouze klade důraz na prohlubování jedenácti společných základních principů vytvořených v Haagu.

Členské státy tedy v současnosti disponují nástroji, které jim umožňují zlepšovat své politiky na základě vzájemných poznatků, měřit dopad politiky v každé zemi EU a rozvíjet společnou vizi přijímání cizinců a jejich integraci. Mezi takové nástroje patří například již zmíněná *Síť národních kontaktních míst pro integraci*, která se skládá ze zástupců jednotlivých členských států; *Evropské fórum pro integraci*, což je diskusní fórum pro zapojení občanské společnosti fungující od roku 2009; *Evropský fond pro integraci*, který zajišťuje financování, jež v období 2007-2013 činilo 825 milionů euro pro všech 26 zemí (s výjimkou Dánska) a z toho 65 milionů euro pro Francii; dále *Evropský program pro integraci* z roku 2011. EU nezapomíná také na monitorování a evaluaci - první vyhodnocení integrace, složené ze čtrnácti ukazatelů společných pro všechny členské státy, realizoval Eurostat v roce 2011. Výsledky byly aktualizovány v roce 2013 a v následujícím roce pak doplněny novými daty pro jejich lepší srovnatelnost a reflexi socio-ekonomického kontextu každého členského státu (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 124-125).

Z předchozích odstavců je zřejmé, že Evropská unie problematiku integrace přistěhovalců nepřehlíží a uvědomuje si její závažnost. Snaží se jednotlivé státy podporovat ve zlepšování národních integračních politik. Přispívá k výměně informací mezi členskými státy v tématech integrace, jako jsou jednotlivé úspěchy, či konkrétní integrační postupy či programy. Integrační politika však stále zůstává převážně v kompetenci jednotlivých států a společné postupy v zavádění jednotné integrační politiky se zatím zdají nemožné.

Nyní následuje **shrnutí** celé první kapitoly. Migrace je součástí dějin lidstva od pradávna, změnila se však její povaha. Evropské státy se postupem času proměnily z emigračních na imigrační. Migrace je však pro Evropu z ekonomického a demografického hlediska nezbytná, protože v současné době se evropské země potýkají s poklesem podílu obyvatelstva v produktivním věku. Bez určité míry podporované migrace by nebyl sociální standard Evropské unie dlouhodobě udržitelný. Co se týče důvodů migrace, cizinci opouštějí svoji zemi kvůli vidině lepšího života. Dále by se daly důvody rozdělit do tří hlavních kategorií, jimiž jsou političtí uprchlíci, kteří prchají před násilím v jejich zemích, dále rodinní členové, kteří touží po sloučení rodiny a třetí velkou skupinou jsou ekonomičtí migranti, kteří odcházejí za prací.

Integrace přistěhovalců do většinové společnosti je tedy logickým následkem migrace. Samotné slovo integrace je stále nejasně vymezeným pojmem, který si často konkuruje s pojmem asimilace. Někteří autoři tato slova považují za synonyma, jiní je odlišují. V českém prostředí bývají oba pojmy vnímány odlišně, kdy asimilace je „proces, při kterém se specifika minoritní sociokulturní skupiny rozpouštějí v kultuře majoritní“ (Buryánek, 2002, s. 80), zatímco při integraci „si minority plně zachovávají svoje kulturní specifika, aniž by jim tato specifika bránila či znesnadňovala účastnit se všech aspektů života společnosti“ (Buryánek, 2002, s. 81).

Stát se snaží o integraci cizinců prostřednictvím integračních politik. Jejich cílem je podpora procesu začleňování přistěhovalců do majoritních společností a zabezpečení podmínek jejich sociální a politické soudržnosti. Rozlišujeme tři modely těchto politik. Prvním z nich je model etnicko-exklusivistický, ve kterém se nepočítá s tím, že by migranti v zemi zůstali, nejsou tedy snahy o jejich integraci. Dalším modelem je asimilační, kde jsou přistěhovalci přijímáni jako stálí a rovnoprávní členové společnosti za podmínky jejich asimilace do převažujících kulturních vzorců. Třetí je model pluralistický, který vnímá imigranty jako kulturně odlišné komunity, které harmonicky fungují v širším politickém celku. Integrace přistěhovalců je předmětem národní politiky každého členského státu, přesto se však Evropská unie snaží o sjednocení těchto politik do nějakého společného rámce. Konalo se již několik summitů, při kterých měl být dohodnutý společný postup při jeho vytváření. Mezi ty důležité patří summit v Tampere, v Soluni, průlomový Haagský program, Smlouva o ústavě pro Evropu, Stockholmský program, Strategie Evropa 2020 a další. Také byly vytvořeny společné nástroje, jako je Síť národních kontaktních míst pro integraci, Evropské fórum pro integraci či Evropský fond pro integraci, který zajišťuje financování.

2 Integrační politika Francie

V této kapitole se již zaměříme jenom na Francii, konkrétně na její integrační politiku, jejíž popis je nezbytný k naplnění cíle práce. Na základě jednotlivých mechanismů integrační politiky pak budeme analyzovat, zda vybrané nestátní organizace odráží své činnosti v této politice, na kolik spolupracují se státem a další spojitosti. Co se týče členění kapitoly, nejdříve bude krátké zastavení u proměny modelu francouzské integrační politiky, což již bylo krátce zmíněno v kapitole předchozí. Následuje nástin vývoje integrační politiky ve Francii. Vzhledem k rozsahu a zaměření práce budou tyto první dvě podkapitoly stručné, autorka si je vědoma obsáhlosti této tematiky, která by mohla být zpracovaná mnohem podrobněji, to je však předmětem jiných prací, kterých existuje velké množství. Před začátkem samotné integrační politiky budou ještě vysvětleny hodnoty Francouzské republiky. Poté již bude následovat současná integrační politika Francie, nejdříve zasazena do rámce pro přiblížení jejích principů, oblastí, aktérů a zdrojů financování. Dále budou uvedeny instituce důležité pro integraci a následně proces přijímání nově příchozích imigrantů, kde bude podrobněji představena Smlouva o přijetí a integraci, jako jeden z nejdůležitějších mechanismů francouzské integrační politiky. Důležitou částí této kapitoly budou oblasti integrační politiky, kam patří výuka francouzštiny, vzdělávání dětí, pracovní začlenění, podpora specifických skupin jako jsou ženy imigrantky a starší přistěhovalci a nakonec se seznámíme s bytovou politikou. V poslední kapitole budou představeny možnosti získání francouzského občanství jako znak úspěšné integrace cizince.

2.1 Od tradičního asimilacionismu k občanské integraci

Francie má dlouhou tradici v asimilacionismu, který vychází z Velké francouzské revoluce, jejímiž zásadami jsou *svoboda, rovnost, bratrství (liberté - égalité - fraternité)*. Tyto principy byly považovány za universální, tedy platné pro každého člověka. Francie by tak mohla být chápána jako imaginární vlast celého lidstva. To také dokazovala skutečnost, že krátkou dobu po revoluci mohl získat francouzské občanství každý, kdo o něj požádal (Baršová, Barša, 2005, s. 87). Na integraci přistěhovalců bylo v té době nahlíženo spíše jako na integraci budoucích státních příslušníků než jako na integraci do společnosti lidí, kteří si zachovávají svoje kulturní specifika (Mung, 2003, s. 113).

V osmdesátých letech dvacátého století se pak Francie vzdálila asimilacionistickému modelu a začala se přibližovat ke kulturnímu pluralismu, což však netrvalo moc dlouho a bylo

to ukončeno ostrou neorepublikánskou kampaní, které se nelíbil odklon od posvátné jednoty francouzského národa. I když pak Francie zažívala návrat k původnímu asimilacionismu, jehož příkladem může být přijetí zákona o zákazu náboženských symbolů na školách z roku 2004, nikdy už nebyl v té podobě, jako na přelomu devatenáctého a dvacátého století (Baršová, Barša, 2005, s. 105).

V současné době se Francie nejvíce přiklání k modelu občanské integrace, který leží někde na půli cesty mezi asimilacionismem a multikulturalismem (Seidlová, 2010, s. 534). Na integraci je nahlíženo jako na individuální občanství migrujících osob a odmítání vzniku zvláštních autonomních komunit ve veřejném prostoru (Schnapper, 2007, s. 50). Tento model nepropojuje integraci s úplnou asimilací a vidinou nabytí státního občanství, ale počítá také s migranty, kteří chtějí ve Francii pouze legálně pobývat (bez snahy o získání francouzského občanství) a využívat výhody bezpečného pobytového statusu. Model se odklání od povinnosti naturalizace jako prostředku integrace a přiklání se k opačnému pojetí, kdy je úspěšná integrace přistěhovalce zakončena udělením státního občanství. Důležité je občanské zapojení imigranta a individuální závazky, jako jsou znalost země, jazyka a hodnot republiky (Carrera, 2009, s. 317-319). V procesu integrace by se měl přistěhovalec zařadit do společnosti se všemi svými odlišnostmi (které jsou však vytlačeny do soukromí) a zároveň by měl přijmout francouzské hodnoty a podílet se na chodu společnosti (Sitek, 2011, s. 57).

2.2 Významné momenty ve vývoji integrační politiky

Francie má bezesporu dlouholetou imigrační tradici, nikdy se však neoznačila za národ imigrantů (na rozdíl od jiných evropských zemí), protože všichni přistěhovalci byli tradičně považováni za členy společnosti. Od konce devatenáctého století se jedná o jednu z nejvýznamnějších imigračních zemí v Evropě. Takovýto rozvoj imigrace a pozitivní postoj k přistěhovalcům nesouvisí pouze s Francouzskou revolucí, ale také s populační krizí. Země neměla dostatek občanů, tedy pracovníků, potřebovala tedy příliv cizinců a byla k nim velice otevřená (Štica, 2010, s. 77). Nějakou dobu po revoluci měl každý člověk, který vstoupil na francouzské území, právo získat francouzské občanství. Podmínkou bylo přijetí základních principů republiky za své (Baršová, Barša, 2005, s. 87).

Francouzský národ se ustavil v roce 1789 jako výsledek demokratické revoluce a většina autorů považuje právě Francouzskou revoluci za klíčový moment, kdy se národ a lid staly jedním a týmž. (Spencer, Wollman, 2002, s. 122). Institucionalizace francouzské národní

identity² se utvářela ve snaze o definici národa, respektive občanství. Moderní národní občanství bylo výtvorem revoluce a mezi jeho rysy patří rovnost občanů před zákonem, která s sebou nese sdílená práva a povinnosti, dále získání politických práv a ideologické zdůraznění rozlišení mezi občany a cizinci (Brubaker, 1992, s. 35).

Pro francouzskou tradici občanství je zásadní, že národnost není definována etno-kulturní příslušností (tedy otázkou „krve“), ale dobrovolnou deklarácí příslušnosti k politickému státu (Kostlán, 2007, s. 339-341). Do konce osmnáctého století mohli lidé vázat svoji příslušnost ke dvěma různým národům, tedy mít dvě občanství. To se však změnilo s přijetím nového občanského zákoníku z roku 1804. Ten nahradil princip *ius soli* (právo země), který měl tradici ještě z monarchie, principem *ius sanguinis* (právo krve). Stanovil také restriktivní podmínky pro získání státního občanství, kdy zrušil možnost dvojího občanství. Mezerou v zákoně však bylo, že nikde nebylo uvedeno, že se cizinec musí vzdát svého občanství, jako podmínky nabytí toho francouzského (Baršová, Barša, 2005, s. 87).

Stát usiloval o integraci nově přichozích imigrantů již od poloviny devatenáctého století. V roce 1851 byla ustanovena zásada „dvojího *ius soli*“, na základě něhož děti, které se narodily rodičům cizincům, kteří se také narodili ve Francii, získaly automaticky francouzské občanství při narození. Tato zásada vycházela z premisy, že asimilace a naturalizace je spojená se vzdělávacím systémem. Každý cizinec, který prošel tímto systémem, měl nárok - a s ním i jeho děti, na francouzské občanství. Proto také většina cizinců druhé generace získala občanství v dospělosti po absolvování francouzské školy (Kostlán, 2007, s. 343). Další zákon z roku 1889 pak zaručoval získání občanství dětem, které se ve Francii narodily a žily zde do osmnácti let (Baršová, Barša, 2005, s. 87).

Opravdová integrační politika existuje až od devadesátých let. Jako první opatření občanské integrace zavedla v roce 1998 socialistická vláda Lionela Jospina tzv. střediska přijetí (*plates-formes d'accueil*). Jednalo se o dobrovolný půldenní kurz základních informací pro některé typy přistěhovalců (původně pouze pro rodinné migranty) (Joppke, 2009). Větší prohloubení této politiky přinesly prezidentské volby v roce 2002, kdy byly zavedeny veřejné služby přijetí imigrantů a uznán jejich přínos v historii národa. Tato opatření se soustředila především na tři skupiny: nově přichozí imigranty, imigranty a jejich děti a společnost jako celek (Normand, nedatováno).

² Národní identitou rozumíme souhrn vlastností prostorově ohraničeného národního společenství, přičemž národ je chápán jako nezpochybnitelný sociální fakt (Kostlán, 2007, s. 339).

V roce 2003 pak Raffarinova gaullistická vláda zahájila, zatím dobrovolný, program pod názvem „Smlouva o přijetí a integraci“ (*Contrat d'accueil et d'intégration*). Ten se skládá z jednodenního kurzu občanské výchovy, po kterém navazuje (pokud je to považováno za nutné) maximálně 500 hodinový kurz francouzského jazyka. Do jazykových kurzů se však zapisuje pouze třetina přistěhovalců, protože velká část francouzských přistěhovalců pochází z frankofonních zemí. V prvním roce platnosti podepsalo smlouvu o integraci 90 % oprávněných přistěhovalců. Kurz francouzského jazyka však absolvovalo jen 65 % těch, kterým byl doporučen, proto byla následně (v roce 2007) účast v tomto programu stanovena jako povinná (Joppke, 2009).

Důležitým krokem byl v roce 2003 Sarkozyho³ zákon, který přinášel plán nové přistěhovalcké politiky. V něm byly klíčové tři prvky: 1. vytvořit přísnější podmínky pro integraci, 2. aktivní kampaň proti diskriminaci a 3. více se otevřít imigraci kvalifikovaných pracovních sil (Barša, Baršová, 2005, s. 103-104). Dále pak omezoval přidělování povolení k trvalému pobytu a spojoval získání pobytové karty (*la carte de résident*) na 10 let s tzv. republikánskou integrací (*l'intégration republicaine*), definovanou v zákoně jako „znalost francouzského jazyka a základních principů Francouzské republiky“ (Joppke, 2009). Toto povolení může být žadateli vydáno až po pěti letech nepřetržitého legálního pobytu ve Francii (dříve to byly tři roky). Cizinec musí také prokázat úmysl trvalého usazení ve Francii a také finanční zajištění. Přísnější podmínky pro hodnocení dostatečné integrace žadatelů se také týkaly rodinných migrantů (manželé, manželky a nezletilé děti), kterým byla dříve automaticky přidělována pobytová karta na 10 let po šesti měsících společného života (Baršová, Barša, 2005, s. 107). Nyní mohli dostat jen dočasnou kartu na jeden rok, která byla obnovitelná, a až po dvou letech pak mohli zažádat o pobytovou kartu na 10 let. Podmínkou pro její získání byla právě republikánská integrace (Joppke, 2009).

Druhý migrační zákon vznikl v roce 2006 ve druhém funkčním období Nicolase Sarkozyho jako ministra vnitra. Obsáhlý *Zákon o migraci a integraci* měl určit podobu Francie na dalších třicet let a byl vyjádřením současné evropské transformace politiky migrace a integrace. Sarkozy vyjadřuje své přání o „imigraci vybrané, nikoliv trpěné“. To znamená otevřenost k přijímání vysoce kvalifikovaných migrantů a uzavření se vůči nekvalifikovaným migrantům a žadatelům o azyl (Joppke, 2009). Zároveň dochází k velkému omezení přistěhovalctví na základě rodinných pout, což byla v roce 2005 celá polovina

³ Zákon byl vytvořen ministrem vnitra Nicolasem Sarkozym a ministrem sociálních věcí Françoisem Fillonem.

všech osob, kterým bylo uděleno první pobytové oprávnění ve Francii. Trnem v oku byl Sarkozymu rychle rostoucí počet sňatků cizinců s francouzskými občany, který se zvýšil z 15 000 v roce 1997 na 50 000 v roce 2004. Tyto sňatky byly vůbec nejčastějším důvodem imigrace do Francie. To podle Sarkozyho budí podezření, že jde často o fingovaná manželství (Baršová, 2006).

Dle zákona musí také cizinec při udělení prvního povolení k přechodnému pobytu začít připravovat svoji „republikánskou integraci do francouzské společnosti“. V praxi to znamená, že musí podepsat *Smlouvu o přijetí a integraci*⁴. Podpisem se zaváže k absolvování kurzu občanské nauky, který je zaměřen na francouzské instituce a hodnoty Republiky, jako jsou demokracie, sekulární stát (*laïcité*) a rovnost pohlaví. Také je povinen se zavázat ke studiu francouzštiny a složení jazykové zkoušky. Veškerá výuka pro cizince je zdarma. Vědomé porušení smlouvy se může stát důvodem pro zamítnutí žádosti o první prodloužení pobytového oprávnění (Baršová, 2006). K této smlouvě se však ještě vrátíme později, kdy bude podrobněji vysvětlena.

2.3 Hodnoty Francouzské republiky

V textu byly několikrát zmíněny zásady či hodnoty⁵ Francie a ještě se budou tyto pojmy hojně vyskytovat. Je proto důležité si vysvětlit, které zásady to vlastně jsou.

Hlavní hodnoty Republiky jsou obsaženy v jejím „mottu“: svoboda, rovnost, bratrství. Jedná se o nezměnitelná práva sociální i politická, která byla uznávána všemi občany napříč různými republikánskými režimy. Článek 1. Ústavy prohlašuje, že „Francie je nedělitelná, sekulární, demokratická a sociální“ (VIE PUBLIQUE, 2014). Nyní si tyto pojmy více vysvětlíme.

Nedělitelná znamená, že žádná část lidí, ani jednotlivec, si nemůže přivlastňovat výkon státní suverenity. Pouze lid vykonává suverenitu prostřednictvím svých zástupců či referendem. Jednota a nedělitelnost zaručuje jednotné uplatňování práva v celé zemi. *Sekulární* charakter republiky vychází ze zásady svobody vyznání a zásady rovnosti občanů před zákonem a zdůrazňuje oddělení církve a státu. Žádné náboženství tak nemá výsadní postavení a každý jednotlivec má svobodu zastávat svůj názor a vyznávat svou víru.

⁴ Smlouva o přijetí a integraci již byla dříve zmíněna - předtím byl její podpis dobrovolný, nyní už je povinný.

⁵ Francouzské slovo *principles* se dá do češtiny přeložit jako hodnoty, zásady, principy. V textu budou používána všechna tato označení, význam je však pořád stejný.

Demokratická republika zahrnuje respektování základních svobod a volební právo občanů, které je všeobecné (dostupné pro všechny občany), rovné (každý volič má jeden hlas) a tajné (každý volí svobodně bez jakéhokoliv nátlaku). *Sociální* charakter republiky potvrzuje zásadu rovnosti. To přispívá k sociální soudržnosti a napomáhá k zlepšení podmínek chudých (VIE PUBLIQUE, 2014).

Revize Ústavy v posledních letech pak představily další nové zásady. V roce 2003 přibyla zásada *decentralizovaného uspořádání* republiky. Jako další v roce 2005 byla vyhlášena oddanost francouzského lidu „k právům a povinnostem stanovených v Listině životního prostředí“, zejména *udržitelnému rozvoji a zásadám předběžné opatrnosti*. Zatím nejnovější zásada z roku 2008 stanovila *rovný přístup mužů a žen* do volebních mandátů a volených funkcí rozšířením „profesních a sociálních odpovědností“ (VIE PUBLIQUE, 2014).

Trochu jiný náhled na vysvětlení těchto termínů se nachází v úryvku z rozhovoru, kdy na otázku, co je to francouzská identita a hodnoty, odpověděl Maxime Tandonnet⁶:

„Je to především vyjadřovat se ve francouzštině, v národním jazyce. Být Francouz znamená respektovat určité hodnoty, které nazýváme republikánské. Což jsou hodnoty Francie od pradávna, byť v té době ještě Francie republikou nebyla. Respekt k druhému, tolerance druhého, respektování rovnosti žen, která ne vždy byla respektována, ale dnes je jednou z platných hodnot. To jsou hodnoty, které nejsou samozřejmě jen francouzské, protože Francie není v tomto ohledu izolována. Ale jsou to hodnoty, které patří do evropského či západního dědictví. Další republikánské principy jsou osobní svoboda, svoboda tisku, svoboda projevu, které se formovaly v průběhu času. Samozřejmě nejlépe odráží hodnoty republiky deklarace práv člověka a občana z roku 1789. To je vlastně harmonický katalog odkazující na republikánskou tradici ve Francii, který byl později převzatý různými republikami. A konečně, být Francouzem znamená mít pocit sounáležitosti s francouzským národem, být solidární vůči němu, vůči ostatním. Takže být Francouz znamená především tyto tři zmiňované celky“ (Sitek, 2011, podle Sitek, 2006, s. 40-41).

⁶ Rozhovor s ním uskutečnil Pavel Sitek. V době rozhovoru (28.11.2006) spolupracoval Maxime Tandonnet s Nicolasem Sarkozym na ministerstvu vnitra, kde se podílel na vzniku imigračních politik. Po zvolení Sarkozyho prezidentem republiky se stal jeho poradcem v otázkách imigrace a integrace (Sitek, 2011, s. 39-40).

2.4 Rámec francouzské integrační politiky

Francouzská integrační politika je zaměřena na státní příslušníky třetích zemí, kteří se chtějí ve Francii natrvalo usadit. V současné době má povolení k pobytu téměř dva a půl milionu cizinců a každý rok přibývá dalších sto tisíc nově příchozích s vidinou trvalého zabydlení. Tato politika bere v potaz všechny fáze integračního procesu: přijetí a první usazení, fázi stabilizace a přípravu na získání francouzské státní příslušnosti. Délka integračního procesu se liší mezi jednotlivci, může trvat pět let, ale i několik desetiletí. Integrační politika má meziministerský charakter a je do ní zapojeno velké množství institucionálních aktérů včetně územních celků. Integrace přistěhovalců je v současné době aktuálním a důležitým tématem politik členských států EU, Francie má však v této oblasti jistá prvenství, kterými jsou Smlouva o přijetí a integraci nebo způsoby udělování státního občanství (obojí bude později ještě rozvedeno) (Ministère de l'Intérieur, nedatováno-a).

Francouzská integrační politika se zaměřuje na několik **oblastí**: výuka francouzštiny, hodnot a zvyků Francie; pomoc při hledání zaměstnání; vzdělávání žáků; podpora specifických skupin obyvatel (především žen, starších občanů a uprchlíků); ubytovny pro pracující migranty a prevence diskriminace (Ministère de l'Intérieur, nedatováno-a).

Vysoký úřad pro integraci (*Haut Conseil à l'intégration*, HCI)⁷, ustanovuje ve své zprávě z roku 2007 pět **pilířů** integrační politiky, mezi které patří *politika přijetí*, vycházející ze Smlouvy o přijetí a integraci; *vyrovnávání nerovností* (socio-ekonomické, vzdělávací, diplomy,...) - politika bojuje proti celkovému znevýhodnění, její základy jsou ustanoveny v Zákoně o plánování sociální soudržnosti z roku 2005; *boj proti diskriminaci* a přijímání rozmanitostí, zastupovaný Vysokým úřadem pro boj proti diskriminaci a pro rovnost (*Haute Autorité de lutte contre les discriminations et pour l'égalité*, HALDE⁸); iniciace a *spoluúčast na „městském životě“* (*vie de la cité*) - zapojení se do školního života, sociálně-profesních organizací, pracovních soudů, atd.; přístup k *plnému občanství* vedoucí k dosažení francouzské státní příslušnosti (VIE PUBLIQUE, 2007).

⁷ HCI je organizace vytvořená v roce 1989 za účelem předkládání návrhů na všechny otázky týkající se integrace cizinců. V prosinci roku 2012 ukončil svoji funkci. Nadále budou návrhy a otázky spojené s integrační politikou projednávány v rámci jednání vlády (HCI, 2013).

⁸ Úřad HALDE byl vytvořen v roce 2005 s cílem boje proti všem formám diskriminace. Má sloužit jako místo, na které se mohou oběti diskriminace obracet, přičemž HALDE následně provede šetření a pokud dospěje k názoru, že daná osoba je skutečně obětí diskriminace, předá spis prokurátorovi. Úřad HALDE však byl v roce 2011 zrušen a jeho kompetence přešla na Úřad ochránce práv (ombudsmana). Takže od poloviny roku 2011 již neexistuje instituce, která by se specializovala na obranu osob před diskriminací (HALDE, 2011).

Aktéři francouzské integrační politiky jsou následující: v čele stojí Ministerstvo vnitra, které vše řídí prostřednictvím Generálního ředitelství cizinců ve Francii (*Direction générale des étrangers en France*, DGEF), pod něhož spadá Ředitelství přijetí, doprovodu cizinců a občanství (*Direction de l'accueil, de l'accompagnement des étrangers et de la nationalité*, DAAEN). Dále to jsou ministerstva účastníci se Meziministerského výboru pro integraci v rámci společných právních politik; Francouzský úřad pro imigraci a integraci (*Office français de l'immigration et de l'intégration*, OFII); síť Regionálních ředitelství mládeže, sportu a sociální soudržnosti prostřednictvím Regionálních programů integrace imigrantů (PRIPI); síť asociací (okolo 1300 národních a lokálních sdružení a asociací); Národní centrum historie imigrace (CNHI) a Meziministerská komise pro ubytování imigrantů (CILPI) (Ministère de l'Intérieur, nedatováno-a).

Integrační politiku na územní úrovni má na starosti ředitelství DAAEN, které vytváří akce podporující integraci přistěhovalců uvnitř francouzské společnosti. Na lokální úrovni má pak tuto politiku na starosti prefekt regionu, pomocí regionálního ředitelství mládeže, sportu a sociální soudržnosti. V roce 2010 byly vytvořeny **Regionální programy integrace imigrantů** (*Programmes régionaux d'intégration des populations immigrées*, PRIPI), které zavádí politiku integrace přistěhovalců na územní úrovni. Na těchto programech se podílí všichni lokální aktéři (územní pověření OFII, Úřad práce, rektoráty, Úřad Direccte, územní celky, veřejné organizace, asociace apod.), a to na základě analýzy situace a potřeb daného území. V roce 2012 bylo dokončeno 26 programů PRIPI ve všech regionech metropolitní Francie a ve většině zámořských regionů. Hlavními prioritami jsou výuka francouzštiny, přístup k zaměstnání a profesnímu uplatnění, ke zdraví a sociálním právům starších přistěhovalců, podpora rodičovství, integrace žen imigrantek a boj proti násilí páchanému na ženách (Ministère de l'Intérieur, 2013a).

Systém **Aktéři místního rozvoje pro integraci** (*Agents de développement local d'intégration*, ADLI) z roku 1996 se podílí na uskutečňování akcí připravených v rámci PRIPI, které se pořádají pro určitou část veřejnosti na určitém území. Patří tam například sociální a pracovní podpora žen, přístup k právům a ke zdraví pro seniory, podpora školního prospěchu dětí imigrantů, informace o právech pro nově příchozí imigranty, interkulturní mediace atd. (Ministère de l'Intérieur, 2013a).

Financování francouzské integrační politiky je realizováno *Programem 104 Intégrace a přístup k francouzskému občanství (Programme 104 Intégration et accès à la nationalité)*⁹, který spojuje činnosti a finance integračních politik ve prospěch přistěhovalců. Výše plánovaného rozpočtu programu 104 pro rok 2015 činí 59 milionu EUR. Tento program se skládá ze čtyř akcí:

Akce 11: Přijetí nově příchozích cizinců a jazykové vzdělání (10,8 milionu EUR)

Akce 12: Intégrace legálních cizinců (31,0 milionu EUR)

Akce 14: Naturalizace a přístup ke státnímu občanství (1,7 milionu EUR)

Akce 15: Intégrace uprchlíků (16,2 milionu EUR) (Forum de la Performance - Direction du Budget, 2015).

Pro financování integrační politiky jsou také významné Evropské fondy, konkrétně *Evropský fond pro integraci (Fonds européen d'intégration, FEI)* a *Evropský fond pro uprchlíky (Fonds européen pour les réfugiés, FER)*. FEI byl vytvořen na základě rozhodnutí Rady Evropské unie v roce 2007 na období let 2007-2013. Jeho cílem je podpořit úsilí členských států, aby umožnily státním příslušníkům třetích zemí splnit podmínky pobytu a usnadnit jejich integraci do evropských společností. Zaměřuje se na opatření související s integrací přistěhovalců, kteří přišli na území Evropské unie v posledních letech. FER byl vytvořen v roce 2007 na období let 2008-2013 na základě rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady. Podporuje snahu členských států v přijímání žadatelů o azyl, uprchlíků a vysídlených osob a usiluje o podporu následků z toho plynoucích. V rámci tohoto programu tedy umožňuje financování činností ve prospěch integrace uprchlíků (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 121-122).

⁹ Francouzská politika imigrace, integrace a azylu je prováděna v rámci poslání "imigrace, azyl a integrace", které obsahuje dva programy: *Program 303 imigrace a azyl* a *Program 104 integrace a přístup k francouzskému občanství*. Činnost tohoto poslání vychází z politiky harmonizace migračních a azylových politik Evropské unie a odpovídá závazkům odsouhlaseným hlavami států a vlády v Evropském paktu o imigraci a azylu z roku 2008. Pro účely této diplomové práce bude dále zmíněn pouze program 104.

2.5 Důležité instituce na poli integrace

Na procesu integrační politiky se podílí mnoho aktérů. Francouzský úřad pro migraci a integraci, Národní centrum historie imigrace a Meziministerská komise pro ubytování imigrantů jsou jejich hlavními články. V následujícím textu bude tedy popsána jejich činnost a význam v oblasti integrace.

2.5.1 Francouzský úřad pro migraci a integraci¹⁰

Realizace imigrační a integrační politiky je založena na hlavní instituci: Francouzském úřadu pro migraci a integraci (*L'Office français de l'immigration et de l'intégration*, OFII), který byl vytvořen v roce 2009. Ten zahrnuje veškerou činnost Národní agentury pro přijímání cizinců a migraci (ANAEM)¹¹ a částečně také působnost Agentury pro sociální soudržnost a rovné příležitosti (ACSE). Je to jediný státní úřad, který má na starost integraci přistěhovalců v průběhu prvních pěti let jejich pobytu ve Francii.

OFII má hlavní sídlo v Paříži a dalších více než padesát územních ředitelství či platform, které pokrývají celé území státu. V zahraničí je úřad zastoupen v devíti zemích - jedná se o Maroko, Tunisko, Turecko, Rumunsko, Mali, Senegal, Kanadu, Kamerun a Arménii. Spolupracuje s mnoha institucionálními aktéry ve Francii i v zahraničí, jako jsou prefektury, velvyslanectví a konzuláty, za účelem poskytování co nejlepší nabídky služeb pro migranty a jejich zaměstnavatele. OFII spadá pod dozor Ministerstva vnitra a vykonává činnosti, které mu byly státem delegovány. Jedná se o řízení procedur pracovní a rodinné imigrace, přijetí a integraci cizinců, kteří mají ve Francii povolení k trvalému pobytu a kteří podepsali Smlouvu o přijetí a integraci, dále je to přijímání žadatelů o azyl, asistence při návratu a znovu začlenění cizinců v jejich zemi původu a boj proti nelegálnímu zaměstnávání.

Nyní budou jednotlivá posláná více rozebrána. V rámci **pracovní imigrace** pomáhá OFII podnikům přijímat budoucí zahraniční zaměstnance poté, co zaměstnavatel prokázal, že nemůže na francouzském pracovním trhu najít osobu s potřebnými pracovními kompetencemi. OFII je také místem pro příjemce nových mechanismů pracovní imigrace, jako je například karta přechodného pobytu s názvem „schopnosti a talent“.

¹⁰ Celá tato podkapitola má jednotný zdroj, a to oficiální stránky Francouzského úřadu pro migraci a integraci (OFII, nedatováno).

¹¹ ANAEM tímto zaniká.

Co se týče **rodinné imigrace**, přijímá OFII žádosti o sloučení rodiny a provádí, v případě selhání prefekta, kontrolu ubytování a zdrojů žadatele. V případě kladného rozhodnutí o sloučení vyneseno prefektem a obdržení víz vydaných konzulátem, pomáhá žadateli připravit se na příjezd a zabydlení jeho rodiny, kterou zároveň podporuje v zemi jejího původu a následně i ve Francii.

Další důležitou činností je **přijetí cizinců a organizace jejich procesu integrace**, kdy posuzuje znalost jazyka a zásad Republiky. Pokud je úroveň nedostačující, nabízí těmto lidem vzdělání. Získané osvědčení jim pak umožňuje obdržet vízum. Cílem je připravit migranta na příjezd do Francie a usnadnit jeho republikánskou integraci. Úřad také přijímá nově příchozí pracovní i rodinné imigranty, kteří se chtějí trvale usadit na francouzském území. Během půldenní schůzky na některé z poboček OFII probíhá společná přednáška, lékařská prohlídka a osobní rozhovor s pracovníkem OFII, při kterém je vyhodnoceno potřebné vzdělání, které ještě musí cizinec absolvovat. Na konci tohoto půldne pak podepisuje Smlouvu o přijetí a integraci (ta bude později ještě představena). V rámci sjednocování rodin musí také jeden nebo oba rodiče dětí do 16 let podepsat Smlouvu o přijetí a integraci pro rodinu, čímž se zavazují dohlížet na školní docházku svých dětí.

OFII má také za úkol **přijetí žadatelů o azyl a uprchlíků**, kdy koordinuje a spravuje národní mechanismus přijetí žadatelů o azyl a uprchlíků a má na starost řízení vstupů do Přijímacích center žadatelů o azyl (CADA) a Center přechodného ubytování uprchlíků (CPH).

Dále OFII nabízí cizincům **pomoc při znovusazení**, pokud chtějí začít podnikat nebo vést jinou ekonomickou aktivitu v zemi jejich původu. Pomoc je přizpůsobena jejich potřebám a je jim nabídnuta finanční a technická podpora. OFII také zprostředkovává dobrovolný návrat nelegálních cizinců do zemí jejich původu, zvláště těm, kteří na to nemají finanční prostředky. Zároveň podporuje cizince ve Správních detenčních zařízeních (CRA), poskytuje jim oporu a usnadňuje tak podmínky jejich zadržení, a zprostředkovává materiální pomoc potřebnou k jejich návratu.

Důležitým posláním OFII je také výkon preventivní **lékařské prohlídky**, která je povinná pro všechny cizince s povolením k pobytu ve Francii delším než tři měsíce. Spíše než jen obyčejné lékařské vyšetření, se jedná o poskytnutí informací, které cizinci pomáhají se zorientovat ve zdravotnickém systému. Imigrant má možnost se zeptat i na další věci, které by ho v této souvislosti mohly zajímat. Veškeré informace zjištěné během této prohlídky jsou důvěrné a vztahuje se na ně lékařské tajemství.

2.5.2 Národní centrum historie imigrace

Uznání přínosu přistěhovalců do Francie je jedním z předpokladů integrace těchto lidí do francouzské společnosti. Národní centrum historie imigrace (*La Cité nationale de l'histoire de l'immigration*, CNHI) je kulturní a vzdělávací instituce vytvořená roku 2006 pod dohledem ministerstev kultury, integrace, národního vzdělání a výzkumu, se sídlem v Paříži. Posláním této instituce je shromažďovat, chránit, zhodnocovat a zpřístupňovat věci související s migračním vývojem Francie, především od devatenáctého století, a přispět k uznání integračního procesu přistěhovalců do francouzské společnosti a pomáhat vyvíjet pohled a mínění o imigraci ve Francii (Ministère de l'Intérieur, 2013b).

CNHI také vydává a distribuuje časopis „Lidé a migrace“ (*Hommes et Migrations*). Má velkou síť partnerů, která se skládá z asociací, kulturních institucí, podniků, výzkumných pracovníků, místních úřadů i soukromých organizací, které se nacházejí ve Francii i v zahraničí. Dále spolupracuje s ministerstvem školství při přípravě a realizaci školních programů zacílených na vzdělávání v historii migrace, výrobě výukových materiálů, školení pro učitele. Také pořádá různé konference, debaty, a v neposlední řadě přijímá školáky, studenty i celé rodiny (Ministère de l'Intérieur, 2013b). Roční návštěvnost muzea v roce 2012 činila 70 639 osob, z čehož byla více než polovina školáků a učitelů (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 124).

2.5.3 Meziministerská komise pro ubytování imigrantů

Meziministerská komise pro ubytování imigrantů (*La Commission interministérielle pour le logement des populations immigrées*, CILPI) vznikla v roce 1998 s posláním vytvářet opatření podporující bydlení pro přistěhovalce. Jejím cílem je formulovat návrhy a koordinovat veškeré činnosti související s bydlením imigrantů a jejich rodin, zejména činnosti týkající se ubytoven pro pracující migranty. Dále si dala za cíl vytvářet na základě návrhů prefektů programy na financování účasti zaměstnavatelů na stavebních pracích a každoročně hodnotit činnosti spojené s bydlením migrantů (Ministère de l'Intérieur, 2012a).

V procesu vytváření návrhů a rozhodování CILPI vede „Plán zacházení s ubytovny pro pracující migranty“ (PTFTM). Je řízen ministrem zodpovědným za integraci a dále spolupracují: ministr zodpovědný za ubytování, ministr sociálních věcí, ministr zodpovědný za rozpočet, ministr financí a ministr vnitra. Rozhodování se také účastní Generální sekretariát města, který zajišťuje běžný chod CILPI. Komise se schází minimálně dvakrát do

roka a kromě zástupců ministrů a generálního ředitele ze sekretariátu města se schůzí účastní i předseda Svazu podniků a zaměstnanců pro ubytování a - v případě potřeby - jakýkoliv odborník v oblasti bydlení z řad imigrantů (Ministère de l'Intérieur, 2012a).

2.6 Přijímání nově příchozích imigrantů

Integrace přistěhovalců, kteří se chtějí trvale usadit ve Francii, nezávisle na důvodu jejich příchodu (migrace pracovní, rodinná nebo humanitární), začíná jejich příjezdem. Mechanismy přijetí jim pomáhají vyrovnat se s obtížemi, se kterými se setkávají během integračního procesu (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 125). Pro přípravu a usnadnění republikánské integrace cizinců do francouzské společnosti nabízí stát několik mechanismů přijetí. Smlouva o přijetí a integraci představuje základ této politiky příjmu a integrace (Ministère de l'Intérieur, nedatováno-b).

2.6.1 Smlouva o přijetí a integraci¹²

Smlouva o přijetí a integraci (*Le contrat d'accueil et d'intégration*, CAI) je velice důležitým mechanismem vládní politiky přijetí a integrace. Zákon z července roku 2006 stanovuje, že republikánská integrace cizince do francouzské společnosti je hodnocena především s ohledem na jeho oddanost respektovat zásady, kterými se řídí Francouzská republika, a jeho dostatečnou znalost francouzského jazyka. S přihlédnutím k těmto podmínkám je podepsání této smlouvy od 1. ledna 2007 povinné pro všechny cizince ze zemí mimo EU starší 16 let, kteří přijdou na francouzské území a požádají o povolení k pobytu.

Smlouva je cizinci předkládána v jazyce, kterému rozumí. Podpisem se zavazuje, že podstoupí občanské vzdělání a v případě, že takové potřebuje, také jazykové. CAI ukládá povinnosti jak imigrantovi (musí navštěvovat bezplatné kurzy), tak státu (organizuje a financuje všechny aktivity). Smlouva je podepsána státem, prefektem a imigrantem na dobu jednoho roku, s možností prodloužení. Zprostředkovatelem služby je OFII. Pro cizince je velice důležité seznámit se s francouzskými institucemi, veřejnými službami, zákony, principy a hodnotami Francouzské republiky, stejně tak jako dostatečná znalost francouzského jazyka, což je nezbytnou součástí procesu integrace. Stát nabízí následující vzdělání:

¹² Celá tato kapitola byla čerpána z francouzského vládního dokumentu, který pojednává o integraci (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 125-130).

Občanské vzdělání: Tento kurz trvá šest hodin, během kterých jsou představeny francouzské instituce a hodnoty Republiky, zejména pak témata jako rovnost mužů a žen, sekularismus, právní stát, základní svobody nebo bezpečnost osob a majetku. V roce 2011 došlo k dalšímu zaškolení pedagogů a upřesnění základních vědomostí, jako jsou hlavní historické události nebo správní uspořádání.

Jazykové vzdělání: Cizinci po podpisu CAI vykonají písemný a ústní test z francouzštiny během jejich pohovoru u OFII. Pokud u něj uspějí, získávají ministerské osvědčení o osvobození z jazykového kurzu. Ti, kteří v testu neuspějí, jsou povinni navštěvovat kurzy francouzštiny, které mohou dosáhnout délky až 400 hodin, v průměru však mají kolem 270 hodin. V rámci kurzu také skládají zkoušku k získání diplomu z francouzského jazyka (DILF), který odpovídá úrovni A1 společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Tato úroveň je nižší, než první úroveň jazykových znalostí definovaná Radou Evropy, ale představuje první krok k získání certifikace znalostí francouzského jazyka vedoucí k dalším diplomům (DELF a DALF). Stát hradí první pokus DILF v rámci CAI. Pokud uchazeč neuspěje, má k dispozici tolik pokusů, kolik potřebuje, ty už však jen na vlastní náklady. Od roku 2012 poskytuje OFII na žádost ministerstva možnost získat diplom vyšší úrovně, když jsou osoby vzdělané v zemi jejich původu na středoškolské úrovni nebo vyšší.

Informace o životě ve Francii: Během tematického semináře v době trvání od jedné do šesti hodin (v závislosti na potřebách účastníků) je nově příchozím cizincům vysvětleno fungování francouzské společnosti, konkrétně základní veřejné služby, především zdravotní péče a sociální zabezpečení, dále škola a péče o děti, vzdělávání, zaměstnání a bydlení.

Posouzení odborných dovedností: Cílem je pomoci cizincům uplatnit svou kvalifikaci, zkušenosti a pracovní dovednosti v rámci hledání zaměstnání. Tato služba je povinná pro všechny cizince, kteří smlouvu podepsali, s výjimkou osob mladších 18 let, které chodí do školy, osob starších 55 let a osob, které prokážou svou pracovní činnost. Toto posouzení odborných dovedností se provádí až před koncem smlouvy, aby již měl cizinec dostatečnou znalost francouzského jazyka pro plný přínos a využití této služby. Trvá většinou do tří hodin, záleží na potřebách jednotlivých lidí.

Sociální podpora: Je poskytována v případě odůvodnění osobní nebo rodinnou situací.

Všechny tyto kurzy a služby bezplatně poskytuje Francouzský úřad pro imigraci a integraci (OFII). CAI se uzavírá na dobu 12 měsíců s tím, že může být prodloužena o další rok, aby cizinci poskytla dostatek času na dokončení studia francouzského jazyka. Většinou se OFII snaží uzavřít smlouvu do 18 měsíců od jejího podepsání. Po splnění všech plánovaných kurzů je smlouva kladně uzavřena. V opačném případě je uzavřena negativně a zaslána prefektovi, který vyhodnotí závažnost sankčního opatření na plánovaný pobyt. Cizinec, který smlouvu neuzavřel a byl přijat k prvnímu pobytu ve Francii, má možnost podepsat tuto smlouvu dodatečně. Nerespektování povinností uvedených ve smlouvě může být zohledněno při prvním obnovení pobytové karty či vydání karty rezidenta, které je podmíněno republikánskou integrací cizince do francouzské společnosti, čímž je míněno právě podepsání a respektování CAI.

V roce 2012 podepsalo smlouvu 101 368 osob, což je méně, než v předchozím roce, kdy bylo podpisů 102 254. Od roku 2003 pak byla smlouva podepsána více než 815 000 osobami, což je dohromady 97 % všech příchozích cizinců, kteří jsou ze 150 zemí světa. Nejvíce jich je z Alžírsko (18,1 %), dále je to Maroko (13,1 %), Tunisko (7,8 %), Turecko (4,3 %), Čína (3,3 %), Demokratická republika Kongo (3,1 %), Mali (3,0 %), Haiti (2,9 %), Senegal (2,7 %), Pobřeží slonoviny (2,5 %), Rusko (2,5 %), Kamerun (2,4 %), Srí Lanka (2,4 %). Osoby podepisující CAI jsou převážně frankofonní nebo jejich znalost francouzštiny je dostatečná natolik, že byli osvobozeni od jazykových kurzů.

2.6.2 Další mechanismy přijetí

Kromě Smlouvy o přijetí a integraci nabízí stát i další mechanismy napomáhající integraci cizince do francouzské společnosti. Ty jsou určeny imigrantům, kteří přijíždějí do Francie z rodinných důvodů. Jedná se o Přípravu k integračnímu procesu v zemi původu (*La préparation du parcours d'intégration dans les pays de résidence*), která nabízí rodinným členům požadujícím připojení se ke své rodině ve Francii bezplatnou přípravu na integraci ve znalostech francouzského jazyka a hodnot Republiky. Dále je možnost využít Smlouvy o přijetí a integraci pro rodinu (*Le contrat d'accueil et d'intégration pour la famille*), která zahrnuje školení o právech a povinnostech rodičů ve Francii a respektování povinné školní docházky (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 132).

2.6.2.1 Příprava k integračnímu procesu v zemi původu

Tato příprava je určena manželům/manželkám Francouzů mladším 65 let a cizincům ve věku od 16 do 65 let, kteří se chtějí přestěhovat do Francie za účelem sjednocení rodiny. Zahrnuje zhodnocení úrovně znalosti francouzského jazyka a hodnot Republiky. Pokud tato znalost není dostatečná, musí si cizinec vzdělání v těchto dvou oblastech (nebo v jedné z nich) doplnit. Maximální doba studia jsou dva měsíce. Příprava probíhá v zemi původu žadatele v průběhu zpracovávání žádosti o dlouhodobé vízum. Po skončení vzdělávání následuje další hodnocení. Cílem kurzů je připravit migranta na příjezd do Francie a usnadnit jeho integraci (Service Public, 2014).

První evaluace znalostí cizince probíhá tak, že je hodnocen během individuálního rozhovoru, kde musí zodpovědět otázky týkající se hodnot Francouzské republiky, jako je rovnost mužů a žen, sekularismus atd. Dále má za úkol podstoupit mluvenou a písemnou zkoušku znalostí ve francouzštině, kdy se hodnotí jeho schopnost vyjádřit se a porozumět francouzskému jazyku v situacích běžného života. Z povinnosti vykonat tuto zkoušku může být na vlastní vyžádání osvobozen, pokud má nastoupit na studium střední školy na nejméně tři roky na škole ve Francii nebo frankofonní škole v zahraničí, anebo na vysokou školu po dobu nejméně jednoho roku ve Francii (Service Public, 2014).

Cizinec je obeznámen s výsledkem zkoušky do osmi dnů. Pokud získal větší počet bodů, než stanovuje limit (nebo je osvobozen od jazykových zkoušek), nemusí vykonávat žádná školení a získává osvědčení. Toto osvědčení je nezbytné k získání víza a zároveň již nemusí absolvovat ve Francii jazykový kurz v rámci CAI. Jestliže cizinec nezískal dostatečný počet bodů a neuspěl tedy ve zkoušce, musí podstoupit další vzdělání v jedné nebo obou oblastech. Toto vzdělání je zdarma a je nutné ho začít do dvou měsíců od oznámení výsledků. Doba výuky francouzštiny je minimálně 40 hodin, celkový počet hodin se odvíjí od výsledků ve zkoušce. Dohromady však délka procesu zahrnující vzdělání v zahraničí i ve Francii nesmí přesáhnout 400 hodin. Školení o hodnotách Republiky trvá tři hodiny a zabývá se především rovností mužů a žen, sekularismem, občanskými svobodami a výchovou dětí. Na závěr tohoto školení obdrží cizinec osvědčení o absolvování kurzu a dochází k novému hodnocení. Pokud ani tentokrát neuspěl v požadované úrovni francouzštiny, musí po příjezdu do Francie docházet na další kurzy v rámci CAI (Service Public, 2014).

Zřizovatelem je OFII, případně může pověřit jinou organizaci k výkonu této přípravy. Země, ve kterých je OFII zastoupen, představují 70 % všech obyvatel využívajících tento

mechanismus. Jedná se o Maroko, Tunisko, Turecko, Mali, Senegal, Kamerun, Kanadu a Arménii. Poprvé byl zaveden v prosinci roku 2008 v Turecku, Tunisku a Maroku, v roce 2012 pak ve zbylých zemích, kde má OFII své zastoupení. V zemích, ve kterých zastoupení není, pověřil OFII skrze diplomatický či konzulární úřad nějaký jiný orgán k výkonu této činnosti. Obvykle to vykonávají kulturní služby závislé na Ministerstvu zahraničních věcí v souladu s místními zákony. Do konce roku 2012 takhle OFII zajistil školení v celkem 43 dalších zemích. Dohromady bylo registrováno 24 640 případů (osob), z nichž bylo ke 31. lednu 2013 19 629 uzavřeno. Míra úspěšnosti v testování znalosti francouzského jazyka je 64,1 % a v hodnotách Republiky 81,2 % (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 134).

2.6.2.2 Smlouva o přijetí a integraci pro rodinu

Smlouva je určena cizincům a případně jejich partnerům, jejichž děti mají prospěch ze sloučení rodiny. Smlouva o přijetí a integraci pro rodinu je přidána jako doplňující k CAI a uzavírá se v zahraničí. Snaží se připravit rodinu na republikánskou integraci do francouzské společnosti. Zřizovatelem je stejně jako u předchozích smluv OFII (Service Public, 2013a).

Text je cizinci představen v jazyce, kterému rozumí, během individuální schůzky. Podpisem smlouvy se cizinec - a případně jeho manžel/ka - zavazuje(i) absolvovat školení o právech a povinnostech rodičů ve Francii a respektovat povinnou školní docházku svých dětí ve věku 6 až 16 let. Školení trvá jeden den a je plánováno na stejný termín, kdy probíhají kurzy v rámci CAI. Obsah se týká čtyř hlavních témat: rodičovská autorita, rovnost mužů a žen, práva dětí a povinná školní docházka. Na konci dne je rodičům vydáno osvědčení o absolvování kurzu. Nedodržení smlouvy může mít vliv na (ne)vydání povolení k pobytu (Service Public, 2013a). V roce 2012 bylo podepsáno 2 094 těchto smluv (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 134).

2.6.3 Hodnocení politiky přijetí imigrantů

Proces přijímání nově příchozích imigrantů odpovídá fázi prvního usazení, která trvá přibližně prvních pět let nepřetržitého pobytu cizince ve Francii. Ukázalo se jako nezbytné dělat hodnocení Smlouvy o přijetí a integraci. V této souvislosti má Meziministerská komise pro modernizaci veřejné činnosti (CIMAP) od roku 2012 za úkol vypracovávat evaluaci politiky přijetí a integrace nově příchozích cizinců a byla zařazena do programu prvního hodnotícího období zahájeného počátkem roku 2013 (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 134).

2.7 Oblasti integrační politiky Francie

Francouzská integrační politika se nezabývá pouze nově příchozími imigranty, ale také těmi dříve usazenými. Stát zprostředkovává pomoc přistěhovalcům skrze národní programy zaměřené na integraci. Jsou jimi výuka francouzštiny, oblast zaměstnanosti, bytová politika, vzdělávání a podpora v rodičovství. Programy se také zabývají specifickými skupinami, jako jsou ženy migrantky a starší lidé, což je často opomíjená skupina.

2.7.1 Výuka francouzštiny

Znalost jazyka je naprosto klíčová pro integraci a možnosti uplatnění ve Francii (vzdělání, práce, komunikace s institucemi, a mnoho dalších situací běžného života). Z tohoto důvodu zavedl stát několik mechanismů na podporu výuky. Patří k nim Všeobecná výuka poskytovaná OFII, Výuka francouzštiny v sociálně-jazykových ateliérech, Otevření škol rodičům pro úspěšnou integraci, Výuka francouzštiny v pracovním prostředí a koncept Francouzština, jazyk integrace, který je jedním z nejnovějších.

2.7.1.1 Všeobecná výuka poskytovaná Úřadem pro imigraci a integraci

OFII poskytuje dva typy jazykového vzdělání. Nově příchozím cizincům nabízí výuku v rámci CAI, která již byla dříve popsána. Druhý typ výuky je určen migrantům, kteří jsou ve Francii už déle (před zavedením CAI v roce 2006) a nikdy neměli možnost se francouzštinu naučit. Bez ní není možná jejich integrace do společnosti a získání nezávislosti, zaměstnání nebo státního občanství (Ministère de l'Intérieur, 2012b).

Kurzy zajišťují v jednotlivých departmentech poskytovatelé, kteří jsou vybíráni v rámci národního veřejného trhu. Vzdělání poskytují v souladu se závazky OFII, zejména co se týče časového rozmezí výuky, a také vykonávají přípravu na zkoušky DILF a DELF (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 136). Od roku 2013 jsou tyto kurzy realizovány metodou výuky „Francouzština, jazyk integrace“, která bude dále ještě zmíněna (Ministère de l'Intérieur, 2012b).

2.7.1.2 Výuka francouzštiny v sociálně-jazykových ateliérech

Dalším způsobem vzdělávání je *Výuka francouzštiny v sociálně-jazykových ateliérech* (ASL), která je spolufinancována ředitelstvím DAAEN. Tyto ateliéry se liší od formálních způsobů výuky jazyka. Jsou realizovány místními sdruženími podporujícími zachování či

obnovení sociálních vazeb v obytných čtvrtích. Nabízejí účastníkům individuální přístup, kdy výuka francouzštiny probíhá v uvolněném a neformálním prostředí (Ministère de l'Intérieur, 2012b).

Ve svém vzdělávacím plánu kladou důraz na jazykovou výuku, zahrnují však i další oblasti: kulturní, pracovní, přístup k právům, či povinnosti každodenního života ve Francii. Kromě pomoci v orientaci v různých oblastech a situacích života, do kterých se mohou cizinci dostat, je jim také poskytována asistence s hledáním práce či nabídnuta možnost dalšího vzdělávání. Tato komplexní výuka probíhá v rozpětí do šesti hodin za týden (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 136).

2.7.1.3 Otevření škol rodičům pro úspěšnou integraci

Mnoho rodičů má problém sledovat školní docházku svých dětí a nejsou tolik obeznámeni s fungováním školského systému. Především je to způsobeno jejich neznalostí jazyka a orientace ve francouzském systému vůbec. Přesto si však přejí pomáhat svým dětem během jejich studia. Právě pro ně byl v roce 2008 vytvořen program *Otevření škol rodičům pro úspěšnou integraci*, který jim nabízí možnost vzdělání ve francouzském jazyce a seznámení se vzdělávacím systémem a školským prostředím. Bezplatné kurzy francouzského jazyka jsou pořádány školskými institucemi, které navštěvují jejich děti. Pomáhají jim získat lepší znalost jazyka, usnadnit orientaci ve školském systému, ale i ve francouzské společnosti, a seznámit se s právy a povinnostmi žáků a rodičů. To vše jim umožní lépe sledovat školní docházku svých dětí a být jim tak nápomocní (Ministère de l'Intérieur, 2012b).

Ve školním roce 2012-2013 se tohoto programu zúčastnilo více než šest tisíc rodičů (z toho 89 % žen) a kurz probíhal v 69 departementech. Polovina všech účastníků pocházela ze třech hlavních zemí, kterými byly Turecko, Maroko a Alžírsko. Podle průzkumů realizovaných mezi rodiči se většině z nich zlepšila francouzština, což jim umožnilo lépe pomáhat svým dětem při jejich studiu, stejně tak jako usnadnilo některé aspekty jejich života (profesní oblast, administrativní úkony, přístup k aktivitám volného času a kulturnímu vyžití,...). Obecně lze říci, že tento program byl příležitostí pro spoustu lidí - především pro osamělé ženy - budovat větší autonomii ve francouzské společnosti (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 145).

2.7.1.4 *Výuka francouzštiny v pracovním prostředí*

Nedostatečná znalost francouzského jazyka, především pak psané formy, vytváří obtíže při pracovním začlenění. Jazykové vzdělání je bráno jako nedílná součást odborného vzdělávání a jako právo zakotvené v Zákoníku práce z roku 2004. Zajištění vzdělávání je však většinou v pravomoci podniků, které mají svoje vzdělávací plány. Nicméně ministerstvo se skrze různé dohody a vyhlášky snaží o podporu aktivit napomáhajících rozvoji jazykového vzdělávání pro usnadnění přístupu k zaměstnání (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 136).

Cizinec může získat pracovní kvalifikaci, a to v rámci pracovního poměru nebo jako žadatel o práci. Důležitá je spolupráce s organizací OPCA¹³ a profesními odvětvími pro usnadnění přístupu k zaměstnání a jeho udržení. Jak již bylo uvedeno, pro osvojení si jazyka v rámci pracovní přípravy, zákon č. 2004-391 přidal výuku francouzského jazyka do Zákoníku práce. Za účelem zavedení odborné přípravy do vzdělávacích plánů byl v roce 2009 ve spolupráci s OPCA vytvořen *Paritní fond pro začlenění do pracovního procesu* (FPSPP), který spolufinancuje činnosti usilující o kvalifikaci (nebo rekvalifikaci) zaměstnanců a žadatelů o práci, jejichž současná kvalifikace je nízká nebo jejich nedostatečné kompetence oslabují šanci udržet si zaměstnání (Ministère de l'Intérieur, 2012b).

Stát podepsal v roce 2013 s fondem FPSPP smlouvu, která definuje na dobu tří let (2013-2015) činnosti fondu a příjemce financí - za částečné podpory Evropského sociálního fondu. Stejně tak organizace zastupující zaměstnavatele a zaměstnance rozhodly, že fond bude přednostně přispívat na vzdělávací akce s těmito cíly: podpořit přístup k zaměstnání pro mladé lidi, posílit udržení práce a lepší zaměstnanost ohrožených skupin a zabezpečit zaměstnance a žadatele o práci, kteří jsou ohroženi ekonomickými změnami (FPSPP, nedatováno).

2.7.1.5 *Značka kvality „Francouzština, jazyk integrace“*

Kvalita výuky francouzského jazyka pro imigranty je nezbytnou součástí jazykové integrační politiky. Proto byl v roce 2011 vytvořen koncept *Francouzština, jazyk integrace* (FLI), který poskytuje výuku francouzského jazyka dospělým přistěhovalcům, pro něž není

¹³ OPCA (*Organisme paritaire collecteur agréé*) je státní příspěvková organizace, která vybírá poplatky od soukromých podniků, které pak znovu přerozděluje institucím, jež poskytují další profesní vzdělávání vedoucí k lepší uplatnitelnosti na trhu práce (Ministère du travail, de l'emploi, de la formation professionnelle et du dialogue social, nedatováno).

francouzština mateřským jazykem, snaží se o profesionalizaci této výuky. Důležitým aspektem je pak právě kvalita poskytované výuky. FLI je založen na používání francouzského jazyka v praktických situacích, se kterými se cizinec denně setkává (včetně znalosti principů, hodnot a zvyků), což mu napomáhá k dobrému začlenění do francouzské společnosti. Upřednostňuje mluvenou formu a čtení, ale vztahuje se i na psaní. FLI je od roku 2012 vydáváno státem vzdělávacím organizacím, a to po rozhodnutí desetičlenné komise. Tato komise rozhoduje na základě auditu provedeného hodnotícím orgánem, který potvrdí splnění všech kritérií. Pokud organizace splní všechny požadavky, získá označení FLI (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 137).

Toto označení se uděluje na dobu tří let. Kritéria prováděného auditu jsou následující: řízení a chod vzdělávací organizace, opatření pro příjem veřejnosti, cíle a obsah vzdělávání, kompetence vyučujících a schopnost zhodnocení získané úrovně uživatelů. Dosažená jazyková úroveň je B1 - samostatný uživatel, která odpovídá společnému evropskému rámci pro jazyky. Cizinec, který dosáhl tohoto stupně je schopný porozumět základním informacím v konverzaci a napsat jednoduchý souvislý text na známé téma. V hodnocení se však bere v úvahu pouze úroveň ústního projevu (Ministère de l'Intérieur, 2013c).

K získání francouzského občanství je potřeba prokázat znalost francouzštiny, jejíž úroveň je hodnocena několika způsoby. Jedním z nich je právě předložení osvědčení vydané vzdělávací organizací, která získala od státu označení kvality FLI, což jí umožňuje poskytovat jazykové vzdělání na této úrovni (Service Public, 2013b).

2.7.2 Vzdělávání dětí a podílení se jejich rodičů

Otevřené politiky a zvyšování vzdělávací úrovně v posledních desetiletích nabízejí nové příležitosti pro děti obecně, zejména však pro děti z rodin přistěhovalců (Brinbaum, Kieffer, 2009, s. 561). Děti z těchto rodin se mohou dostat do rozporuplné situace. Na jednu stranu jejich rodiče mají od vzdělávacího systému velká očekávání, na druhou stranu však pochází často jejich rodiny ze znevýhodněného sociálního prostředí a jsou tedy citlivější ke školnímu neúspěchu (Caille, 2007, s. 117). Jejich vysoká očekávání dokládá také fakt, že 70 % z nich si přeje, aby jejich děti pokračovaly ve studiu nejméně do 20 let věku, oproti rodinám neimigrantů, kde si to přeje pouze 53 % rodičů. I přes větší vzdělávací potíže, se kterými se jejich děti potýkají, si rodiny imigrantů nebo smíšené rodiny přejí, aby jejich děti vystudovaly střední školu zakončenou maturitou. Tato touha po vzdělanosti jejich dětí je silně odlišuje od francouzských rodin, které také pochází z méně příznivých socio-ekonomických

podmínek: pouhých 16 % procent rodičů přistěhovalců si přeje, abych se jejich děti orientovaly směrem k odbornému vzdělání nebo vyučení (oproti 26 % rodičů nemigrantů). Také dvakrát tolik věří, že vyšší vzdělání ulehčuje získání zaměstnání (INSEE, 2012, s. 172).

Nicméně faktem je, že děti z rodin přistěhovalců dosahují průměrně horších výsledků než děti z původně francouzských rodin a jsou častěji zaměstnány v méně ceněných sektorech. Důvod, proč tomu tak je, může být spatřován v oblasti sociální nebo kulturní. V *sociální* rovině se rozdíly vysvětlují jako dlouhodobé zakořenění v nejméně kvalifikované dělnické třídě, nebo nízká úroveň vzdělání rodičů, jejich nedostatečná znalost školského systému a jazyková bariéra. *Kulturní* oblast poukazuje na nutnost lépe porozumět určitým skupinám, srovnat přijímací zemi a zemi původu, pochopit tyto nerovnosti. Vzdělávací úsilí rodičů má zejména pozitivní dopad na školní výsledky jejich dětí (Brinbaum, Kieffer, 2009, s. 562). Rodiny přistěhovalců tráví s dětmi méně času přípravou do školy (domácí úkoly, porozumění probíraného učiva atd.) než jiné rodiny. Na vině není neochota rodičů, ale spíše jejich neznalost. Často jsou negramotní (sami školu nenavštěvovali) nebo se prostě jenom ztrácí v cizím systému školství než na jaký jsou zvyklí. Roli rodičů pak často zastupují starší sourozenci žáků, kteří už školu ve Francii absolvovali (INSEE, 2012, s. 174).

Na druhou stranu ale platí, že rodiče imigrantů většinou projevují o vzdělávání svých dětí velký zájem, dochází na rodičovské schůzky, komunikují s učiteli atd. (INSEE, 2012, s. 174). Právě na podporu a zplnomocnění v asistenci svým dětem během školní docházky existuje několik mechanismů, které podporují rodiče v jejich péči o dítě a doprovod školním systémem. Na národní úrovni poskytují ministerstvo zabývající se integrací a ministerstvo školství již zmíněný program *Otevření škol rodičům pro úspěšnou integraci*, který byl poprvé vyzkoušen ve školním roce 2008-2009. Další podpůrná opatření jsou různé poradny, podpora a doprovod rodičů, informační schůzky pro rodiče, podpora při vzdělávání jejich dětí, rodinná mediace a další (Ministère de l'Intérieur, 2013d).

Co se týče účasti dětí na školách, během školního roku 2010-2011 bylo přijato 38 100 nově příchozích nefrankofonních žáků. Z nich pak bylo 18 500 žáků přijato na základní školu, 16 200 na collège¹⁴ a 3 400 na střední školu (60 % z nich na odbornou střední školu). Nefrankofonní žáci přijíždějí do Francie během celého roku a školy mají povinnost je zařadit

¹⁴ Collège odpovídá našemu druhému stupni základní školy. (Pro upřesnění informace o struktuře školního systému ve Francii: první tři až čtyři roky (tj. od 2 do 5 let) je *école maternelle* (mateřská škola), poté následuje pět let *école* (naš první stupeň ZŠ). Další čtyři roky je pak *collège* (naš druhý stupeň ZŠ), kdy končí povinná školní docházka. Potom mají studenti možnost navštěvovat tříleté *lycée* (střední škola), po kterém následuje *université* (univerzita)).

do normální třídy, která odpovídá jejich úrovni a věku, s posunem maximálně jednoho až dvou let (INSEE, 2012, s. 168). Ne vždy ale mají tyto žáci dostatečnou úroveň francouzštiny a jiných znalostí. Proto na podporu integrace a studijních výsledků dětí migrantů vytvořilo ministerstvo pověřené integrací s ministerstvem školství různé podpůrné mechanismy (Ministère de l'Intérieur, 2013d).

Pro nově přichozí rodiny tu jsou informační schůzky o vzdělávacím systému v rámci programu přijetí nově přichozích cizinců organizované OFII, jehož služby jsou obvykle přímo spojeny s národním vzděláváním na akademické úrovni. Co se týče žáků, na úrovni primárního vzdělávání jsou povinně zapisováni do běžných tříd mateřské nebo základní školy na základě jejich věku. Nefrankofonní děti jsou sjednoceny na určitou dobu do *průpravné třídy* (CLIN), kde se doučují francouzštinu (Ministère de l'Intérieur, 2013d). Na základních školách využívá těchto tříd 79 % nefrankofonních žáků. Doba strávená v CLIN závisí na potřebách každého žáka, obvykle však nepřekračuje rok. Cílem je, aby se co nejdříve stali součástí běžné třídy (INSEE, 2012, s. 168).

Na úrovni sekundárního vzdělávání je princip podobný: studenti jsou přijímáni do *přijímajících tříd* (CLA) a ti, kteří získali nízké nebo žádné vzdělání v zemi jejich původu, jsou začleněni do speciálního mechanismu *přijímající třída - dříve nevzdělávání* (CLA-NSA). Cílem opět je, aby studenti dohnali co nejdříve studijní plán a začlenili se do běžných tříd (Ministère de l'Intérieur, 2013d). Tyto třídy by měly být na každé škole, ale pokud zde nejsou, je pro studenty k dispozici sociální asistent, který je francouzštinu zdarma vyučuje. Třídy CLA navštěvuje 90 % nefrankofonních žáků. Přijímání nefrankofonních studentů do těchto speciálních tříd se liší v jednotlivých školách. Zatímco v některých je podíl nově přichozích studentů 100 %, v jiných školách využívá speciálních tříd méně než 70 % přistěhovalců (INSEE, 2012, s. 168).

Podle Vysokého úřadu pro integraci (HCI) by školy měly plnit své poslání v pomoci s integrací dětí migrantů, nyní však čelí třem výzvam: *migrační* (příchod žáků migrantů, kteří jsou často nefrankofonní), *sociální* (socioekonomické a územní nerovnosti postihující imigranty) a *kulturní* (přistoupení k hodnotám Republiky, které jsou čím dál více zpochybňovány). Pro usnadnění integrace nefrankofonních dětí do školního procesu je důležitá zvláštní podpora výuky francouzštiny a rozlišování mezi žáky se školními obtížemi od žáků s jazykovými obtížemi. V rámci boje proti sociálním nerovnostem doporučuje HCI lépe zapojit rodiče (posilovat jejich zájem již od začátku školního roku), připomínat povinnost

pravidelné docházky jejich dětí a posílit roli mateřské školy. Jedná se o zdůraznění výuky francouzštiny už od školky, o specializaci vzdělání učitelů a o zavedení povinnosti mateřské školy od věku tří let. Co se týče třetí oblasti - vypořádání se s kulturní výzvou, považuje HCI za důležité potvrdit princip sekularismu ve školách. Odmítat tedy jakýkoliv kompromis v rámci obsahu výuky nebo školní docházky (z jakýchkoliv důvodů, včetně náboženských), a dohlédnout na respektování tohoto principu rodiči žáků (VIE PUBLIQUE, 2011).

2.7.3 Pracovní začlenění

Přístup k zaměstnání je jednou z nejdůležitějších částí integrace přistěhovalců, protože přináší ekonomickou nezávislost a usnadňuje socializaci. Avšak cizinci během jejich pracovního začleňování narážejí na spoustu překážek. Díky výrazně vyšší míře nezaměstnanosti je zjištěno, že imigranti čelí většímu množství obtíží během jejich pracovního začlenění než rodilí Francouzi, a že tato situace většinou u přistěhovalců přetrvává. Stejně tak platí, že jejich profesní postup v podniku je často pomalejší a náročnější. Tato fakta jsou ještě zesílena hospodářskou krizí a stálým nárůstem počtu žadatelů o práci. Činnost Ministerstva vnitra se snaží podporovat všechny možnosti usnadňující hledání zaměstnání po příjezdu cizince do Francie, stejně tak jako vytváření vlastních pracovních příležitostí. Neméně důležité je podněcování zaměstnavatelů, aby se více otevřeli různorodosti (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 137). Existuje několik mechanismů na podporu pracovního začlenění imigrantů, které budou představeny v následných podkapitolách.

2.7.3.1 Podpora rychlého přístupu k zaměstnání signatářů CAI

Pro nově přichozí imigranty je velice důležitá podpora při pracovním začlenění po jejich příjezdu do Francie. Často mají ztížený přístup na pracovní trh a nacházejí zaměstnání (tedy pokud nějaká nacházejí), která neodpovídají jejich kvalifikaci, vzdělání nebo zkušenostem ze země původu. Cílem ministerstva je tedy rozvinout akce, které by je lépe nasměrovaly a zkrátily tak dobu hledání zaměstnání. To vše za spolupráce Úřadu práce, pracovních odvětví, velkých ekonomických sítí nebo důležitých průmyslových koncernů (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 139).

Proto vznikl v roce 2007 mechanismus **posouzení odborných dovedností**¹⁵, který je prováděn v rámci CAI Francouzským úřadem pro imigraci a integraci. Trvá přibližně tři hodiny a jeho cílem je umožnit cizincům zhodnotit jejich pracovní zkušenosti, kvalifikaci, odborné dovednosti nebo znalosti v procesu hledání zaměstnání (Ministère de l'Intérieur, 2013e). Na konci je jeden výtisk tohoto zhodnocení předán cizinci a druhý je zaslán OFII, který jej následně přeпоше Úřadu práce. V roce 2012 bylo napsáno 61 065 těchto posouzení, ze kterých vycházejí následující údaje: 36 % cizinců (tedy méně než polovina) má zájem o práci v oborech jako jsou personální služby, úklid, stavebnictví, hotelnictví / restaurace, výpočetní technika, doprava / logistika, atd. Dále pak 54 % přistěhovalců naráží na překážky v zaměstnání, a to zejména kvůli nedostatku zkušeností nebo kvalifikace (39 % z nich), osobním či rodinným problémům (19 %), nedostatečné schopnosti při hledání zaměstnání (19 %), nízké úrovni znalosti francouzského jazyka (18 %) a dalším důvodům. Po třech měsících od tohoto posouzení našlo 22,6 % jeho účastníků práci (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 140).

Za účelem lepší orientace uchazečů o práci, kteří podepsali CAI, a zkrácení doby hledání zaměstnání, byly podepsány **dohody o partnerství** uzavřené DAAEN a OFII v souladu s rámcovou víceletou dohodou s Úřadem práce (ÚP), která si klade za cíl lepší přizpůsobení dávek ÚP těmto osobám a podporu v jejich procesu pracovního začlenění. Tyto dohody byly dále uzavřeny s představiteli různých pracovních odvětví, organizací OPCA, s velkými ekonomickými sítěmi, komorami nebo velkými průmyslovými koncerny. Vzniklá partnerství si dávají za cíl zrychlení a zjednodušení procesu hledání práce a následného pracovního začlenění migrantů (Ministère de l'Intérieur, 2013e).

2.7.3.2 Podpora imigrantů k podnikání

Vytváření vlastních podniků cizinci ze zemí mimo EU ukazuje jejich dynamičnost, neboť představují každý rok 24 000 (7,3 %) z celkových 325 000 založených podniků ve Francii. V tomto ohledu jsou sice aktivnější než Francouzi, nicméně podniky vytvořené cizinci jsou křehčí a do pěti let jich 60 % zanikne. Je tedy důležité podporovat a upevňovat podnikání těchto lidí, zavést nástroje a metody pro efektivnější zmobilizování hlavních podpůrných sítí, pomáhat při vytváření podniků a seznamovat imigranty s těmito postupy. Za tímto účelem byly podepsány dohody s Národní agenturou pro podnikání (APCE) a

¹⁵ Tento mechanismus byl již zmíněný v kapitole 2.6.1 *Smlouva o přijetí a integraci*, jako jedna z poskytovaných služeb.

s hlavními sítěmi na podporu podnikání (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 141).

2.7.3.3 Podpora rozmanitosti v nábořech a profesní dráze

Složení zaměstnanců v podnicích a u dalších veřejných či soukromých zaměstnavatelů není dostatečným odrazem složení francouzské populace (původ, věk, pohlaví, lidé s handicapem,...) a diskriminace v přijímání těchto lidí a jejich kariérní dráze je stále častá. Proto byly zřizeny dva nástroje, které mají podporovat diverzitu. Jedná se o *Chartu diverzity* a *Označení diverzity* (Ministère de l'Intérieur, 2013e).

Charta diverzity (*La Charte de la Diversité*) byla vytvořena v roce 2004 a představuje závazek nabízený k podpisu všem podnikům bez ohledu na jejich velikost či zaměření, který odsuzuje diskriminaci v oblasti zaměstnávání a usiluje o rozmanitost zaměstnanců, která by reprezentovala složení francouzské populace. Mezi kritéria diskriminace, která Charta zakazuje, patří například původ, pohlaví, věk, fyzický vzhled, zvyky, sexuální orientace, etnická skupina, národ nebo rasa, politické názory, náboženské přesvědčení a další. Politika rozmanitosti podporuje sociální soudržnost a zvyšuje ekonomickou výkonnost podniku, optimalizuje řízení lidských zdrojů, upevňuje pozici podniku jakožto podniku sociálně zodpovědného a chrání před ztrátou dobré reputace. V současné době je podepsána více než třemi tisíci podniky a dalšími veřejnými či soukromými strukturami (*Charte de la diversité*, 2010).

Označení diverzity (*Le label Diversité*) je vlastněno státem a bylo vytvořeno v roce 2008. Je udělováno jakémukoliv veřejnému či soukromému zaměstnavateli na základě auditu a předběžné zprávy certifikační agentury (AFNOR Certifikace) po kladném stanovisku komise tvořené státem, zaměstnavateli, odbory a experty. Tato komise zkoumá zavedená opatření zabraňující diskriminaci a podporující rozmanitost v přijímání a profesní kariéře. Doposud bylo přiděleno téměř 400 označení diverzity veřejným a soukromým podnikům, což se týká více než 820 000 zaměstnanců, tedy více než 3 % aktivní francouzské populace. Mezi podniky, které si zažádaly a následně získaly toto označení, patří například AXA, Pošta, Coca-Cola, PSA Peugeot Citroën nebo L'Oréal, ale také ministerstva, velká města (Lyon, Nantes), školy a mnoho dalších. Toto označení bylo v roce 2011 uznáno Evropskou komisí jako jedno z nejlepších opatření na národní úrovni v Evropě, které bojuje proti diskriminaci a podporuje rovnost zacházení (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 141-142).

2.7.4 Podpora žen imigrantek

Ženy v současnosti představují více než polovinu všech cizinců, kteří přicházejí do Francie za účelem stálého usazení. Hrají důležitou roli v integračním procesu, zejména pro jejich rodiny a děti. Během tohoto procesu se však potýkají s problémem přístupu k zaměstnání. Ten je pro ně náročný z důvodu nedostatečné úrovně jazyka či kvalifikace, ale hlavně mají na rozdíl od mužů povinnost péče o děti, což jim jejich pracovní začlenění značně komplikuje. Co se týče jazykové úrovně, spousta žen přišla do Francie před rokem 2007, takže nevyužily služeb CAI, konkrétně tedy výuky francouzštiny. Právě jazyková bariéra je důvodem jejich pracovní a sociální exkluze. Kromě toho některé z nich prožily násilí vzešlé z tradic jako je ženská obřízka či vynucené sňatky. Také mohly zažít (či stále zažívají) domácí násilí. To je páchané na ženách-cizinkách stejně jako ve zbytku populace, v těchto případech je však jejich situace zhoršena cizineckým statutem a právem pobytu, které může být zpochybněno (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 143).

Z těchto důvodů Ministerstvo vnitra podporuje spolu se svými partnery, především Oddělením pro ženská práva a rovnosti (*Service des droits des femmes et de l'égalité*, SDFE) mnoho iniciativ, které mají usnadnit jejich integraci do různých oblastí společenského a profesního života, zabezpečit jejich práva a rozvíjet úsilí prevence násilí (Ministère de l'Intérieur, 2013f).

Důležitý je moment příchodu do Francie, kdy jsou v rámci CAI podrobněji informovány o přístupu k právům a prevenci diskriminace a násilí, stejně tak jako o možnosti využití služeb různých partnerských asociací a SDFE, které usnadňují pracovní začlenění signatářek CAI. Všem imigrantkám, tedy i těm, které ve Francii žijí již delší dobu, jsou nabízeny jazykové kurzy v rámci CAI, ale i mimo ni, které nabízí OFII. Dále mohou navštívit sociálně-jazykové ateliéry, ve kterých se naučí francouzštinu, dozví se informace o právech a povinnostech a o zvycích každodenního života ve Francii (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 143). Stejně tak mohou využít program Otevření škol rodičům pro úspěšnou integraci, kde si mohou zlepšit úroveň francouzštiny a seznámit se se školským systémem, kterým procházejí jejich děti. V neposlední řadě existuje také partnerství s *Národním informačním centrem o právech žen a rodin (CNIDFF)*, jehož cílem je usnadnit pracovní začlenění nově příchozích žen-migrantek, které podepsaly CAI. Tyto mechanismy podporují jejich nezávislost a samostatnost a umožňují přístup k odbornému vzdělávání, hledání zaměstnání a využití různých programů Úřadu práce (Ministère de l'Intérieur, 2013f).

Evropské fondy pro integraci financují 75 % veškerých činností, které usnadňují přístup k právům a nezávislost žen. Mnoho projektů je také podporováno sociálními centry. V roce 2012 navrhlo ředitelství Sekretariátu imigrace a integrace zavést v rámci plánu ročního vzdělávání osob pracujících na Ministerstvu vnitra školení určené činitelům prefektur. Obsah školení se týká uplatňování zákona z roku 2010, který se vztahuje k násilí páchaném na ženách, násilí mezi partnery a dopadu těchto činností na děti, a dále uplatňování *circulaire*¹⁶ vztahujícího se na práva pobytu těchto obětí domácího násilí. Ministerstvo také vypracovalo národní strategii pro prevenci v otázce ženské obřízky. Za tímto účelem jsou zveřejněny důležité dokumenty (filmy, příručky, studie,...) na webových stránkách *Národní federace ženské solidarity*, aby informovaly širokou veřejnost i odborníky o této problematice (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 144).

2.7.5 Podpora pro starší přistěhovalce

Údaje podle *Národního statistického úřadu a ekonomických studií* (INSEE) z roku 2011 ukazují, že ve Francii žije 1 793 770 imigrantů starších 55 let, z nichž 915 478 je původem mimo země EU (INSEE, 2011). Jsou to lidé, kteří přišli mezi lety 1950-1970 a většina z nich opustila své původní plány na návrat domů. Jejich rodinné a sociální vazby jsou často slabé, i když někteří z nich stále posílají část svých finančních prostředků svým příbuzným do země původu. Velká část těchto lidí žije od svého příjezdu v ubytovnách, mnoho z nich využívá sociální bydlení, či jiné nejisté ubytování a často tak zůstávají v nedůstojných podmínkách (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 145).

Informace o zjištění jejich obtíží v přístupu ke zdravotním a sociálním právům (například starobní důchod) byly publikovány v několika oficiálních zprávách a vyšlo najevo, že je to "neviditelná" část populace pro instituce (včetně sociálních služeb, které pracují se seniory). Jejich zdravotní stav bývá předčasně zhoršený, ale obecně se dožadují třikrát méně zdravotní péče než Francouzi ve stejném věku (což může být způsobeno jejich nedostatečnou orientací v zdravotnickém systému a úrovni jazyka). Maghrebští pracovníci ve věku kolem 55 let trpí nemocemi, které jsou pozorovány u Francouzů o 20 let starších, což je právě důsledkem nevyhovujících pracovních podmínek a špatných podmínek ubytování (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 145-146).

¹⁶ *Circulaire* (možno přeložit jako *cirkulář* či *oběžník*) je francouzský pojem označující text určený administrativním autoritám (ministrům, prefektům, rektorům,...). Vysvětluje zákony či vyhlášky a způsob, jak jejich obsah v praxi uplatňovat. Nesmí tam být přidán žádný obsah, pouze výtazek či vysvětlení již existujícího oficiálního textu (VIE PUBLIQUE, 2013).

Za účelem zlepšení situace této skupiny v přístupu k sociálním právům a zdravotní péči rozvinulo ředitelství DAAEN spolupráci s příslušnými ministerstvy (ministerstva práce, zdraví, solidarity a sociální soudržnosti), s vnitrostátními orgány sociálního zabezpečení (Národní fond důchodového pojištění, Národní fond zdravotního pojištění a Národní fond rodinné podpory) a s představiteli sdružení (např. Odborné sdružení podpůrného bydlení, UNAF0). Stejně tak se otázkou starších imigrantů zabývají Regionální programy integrace imigrantů (PRIPI), které organizují akce na podporu přístupu k sociálním právům, zdravotní péči a bydlení. V této oblasti působí Aktéři místního rozvoje pro integraci (ADLI), kteří se snaží usnadnit vazby mezi staršími imigranty, různými veřejnými či sociálními službami, ubytovny a různými organizacemi (například sociální kavárny). Za účelem poskytnout této skupině, ale i odborníkům, veškeré informace, byl vytvořen *Průvodce pro penzistu cizince*. Na jeho tvorbě se podíleli UNAF0, Středisko pro sledování diskriminace a interkulturních území (ODTI), za podpory ředitelství DAAEN (Ministère de l'Intérieur, 2013g).

2.7.6 Bytová politika

Politika bydlení se na počátku imigrace nesla spíše v duchu nezačleňování přistěhovalců do většinové společnosti, stále se totiž počítalo s tím, že se někdy vrátí zpět do země svého původu. Postupem času však došlo k nárůstu rodinné imigrace a trvalé usazení ve Francii nahradilo myšlenky na návrat. Právě od tohoto okamžiku se bydlení stalo znakem úspěchu a faktorem integrace (Reuves-Plurielles, nedatováno).

Cizinec, který chce, aby jeho rodina přijela do Francie, musí mít obytné prostory přiměřené velikosti a vybavení před příjezdem jeho rodiny. Splnění této podmínky se před vydáním povolení vždy ověřuje. I když cizinci obdrží zvláštní podporu jako signatáři CAI, 80 % problémů v souvislosti s touto podporou, jsou problémy s bydlením. Cesta k přístupu k bydlení trvá průměrně skoro dva roky, ale v některých departmentech již probíhají určitá zlepšení s cílem usnadnit proces mezi otázkami povolení k pobytu, zaměstnáním a požadavky na bydlení. Problémem však stále zůstává velký rozdíl mezi nabídkou a poptávkou sociálních bytů. Není zde zajištěná dostatečná plynulost, aby se lidé v bytech vystřídalí, což vede k delší čekací době a negativně ovlivňuje všechny žadatele. Řešením je samozřejmě rozšíření nabídky sociálního bydlení. Jedná se o dlouhodobé řešení, které vyžaduje vyřešení mnoha politických i ekonomických obtíží. Musí se také zlepšit současné podmínky bydlení domácností přistěhovalců a těmito kroky usilovat o usnadnění jejich integrace do společnosti (Reuves-Plurielles, nedatováno).

Podle zprávy *L'état du logement en 2011* bylo v roce 2011 ve Francii 5,2 milionu domácností ubytováno v různých typech sociálního ubytování, což představuje 18,4 % z celkového počtu francouzských domácností. Nejčastěji (80 %) jsou cizinci ubytováni v tzv. *bydlení s nízkými nájmy* (*habitation à loyer modéré*, HLM), což jsou budovy stavěné na počátku 50. let jako důsledek průmyslové revoluce (lidé měli bydlení v blízkosti práce). Můžou být jak v soukromém, tak ve veřejném vlastnictví. V roce 2011 bylo 4,1 milionu domácností ubytováno v HLM (Commissariat général au développement durable, 2013).

Důležitou roli v bytové politice hrají také **ubytovny pro zahraniční pracovníky** (*foyers de travailleurs migrants*, FTM), které jsou formou ubytování zavedenou pro přistěhovalce na konci padesátých let a jejichž výstavba byla zastavena na začátku let osmdesátých. S vytvořením *Plánu zacházení s ubytovny pro pracující migranty* (PTFTM) roce 1997 se spustily akce vedoucí k postupnému zániku FTM v jejich současné podobě a transformaci na „sociální byty“ (*résidences sociales*, RS) respektující aktuální normy bydlení. Sociální byty by měly více vyhovovat současným potřebám lidí (zlepšení budov a nábytku, rozvíjení sociálního projektu, který odpovídá potřebám obyvatel), a zároveň se otevřít novým skupinám obyvatel, které mají potíže s bydlením. Všechny FTM by se měly postupně přeměnit na sociální byty (RS), což vyžaduje stále hodně práce u naprosté většiny z nich. Plán přeměny těchto ubytoven, často nevyhovujících a ve špatném stavu, je otázkou mnoha let, neboť se jedná o dlouhodobou a velice nákladnou záležitost. Hlavním cílem je za prvé vytvoření mnoha malých autonomních jednotek pro osamělé přistěhovalce, ale na takové úrovni, aby si je mohli dovolit, protože mají většinou nízké příjmy. A za druhé vytvoření omezenějšího počtu bytových jednotek pro domácnosti s více než jednou osobou. Tento plán tedy umožní výrazné zlepšení podmínek bydlení současných obyvatel a jejich postupnou diverzifikaci (Ministère de l'Intérieur, 2013h).

Přibližně 700 ubytoven pro zahraniční pracovníky a sociálních bytů v současnosti slouží kolem 90 000 pracovníkům přistěhovalcům. Většinou se jedná o lidi původem z Maghrebu, ale přítomnost obyvatel ze subsaharské Afriky v současnosti narůstá. Co se týče financování, tento plán spočívá především na pomoci financované ministerstvem majícím na starost ubytování. Značná část je také financována programem 104 nebo Evropským fondem pro integraci (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 147-148).

2.8 Získání francouzské státní příslušnosti

Získání francouzského občanství je vyvrcholením úspěšného integračního procesu přistěhovalce. Nyní budou stručně popsány jednotlivé způsoby, jakými lze občanství nabýt. Zdrojem pro celou podkapitolu je vládní zpráva o integraci (Rapport du Gouvernement au Parlement, 2013, s. 151-153).

2.8.1 Nabytí občanství v plném právu

Dítě může získat občanství **při narození**, a to třemi možnými způsoby: dítě narozené ve Francii nebo v zahraničí, kdy alespoň jeden z rodičů je Francouz (právo krve); dítě narozené ve Francii, jehož rodič se také narodil ve Francii (dvojitá právo země); dítě narozené ve Francii rodičům bez státní příslušnosti (jednoduché právo země).

Další možností je pak nabytí občanství **v plnoletosti**. Dítě, které se narodilo ve Francii dvěma rodičům-cizincům, může nabýt francouzské občanství po dosažení plnoletosti v případě nepřerušeno či přerušeno pobytu ve Francii po dobu pěti let od věku 11 let. Nezletilí mladiství pak mají možnost nabytí občanství v předstihu podpisem prohlášení ve věku 13 let. Nabytí občanství je uznáno vydáním osvědčení o francouzské státní příslušnosti hlavním úředníkem soudu.

2.8.2 Nabytí občanství prohlášením

První možnost se týká **mladistvých narozených ve Francii rodičům-cizincům**. Mladí lidé nad 16 let narození ve Francii rodičům-cizincům mají možnost získat občanství prohlášením během jejich nezletilosti. Také mladiství ve věku od 13 do 16 let mohou získat občanství prohlášením, pokud je žádost podána jejich zákonnými zástupci a dokážou, že pobývali ve Francii po dobu pěti let od osmi let věku.

Dalším způsobem je prohlášení **partnerů Francouzů**. Cizinec ženatý s Francouzskou (nebo cizinka vdaná za Francouze) může získat francouzské občanství prohlášením po čtyřech letech společného manželství. Musí doložit, že spolu opravdu žijí - citově i materiálně - a také dostatečnou znalost francouzského jazyka.

2.8.3 Nabytí občanství dekretem

Každý cizinec s povolením k pobytu má právo požádat o francouzské státní občanství žádostí na příslušnou prefekturu, tedy v místě svého bydliště, či současného působení. Musí

splňovat určité podmínky, jako je stálý pobyt ve Francii se svou rodinou po dobu pěti let a dostatečná integrace do francouzské společnosti. Tou je myšlena znalost jazyka, historie, kultury, francouzské společnosti, práva a povinnosti, vyplývajících z francouzské státní příslušnosti, jakož i dodržování základních hodnot Francie. V ojedinělých případech může být lhůta zkrácená z pěti na dva roky. Jedná se například o studenty, kteří úspěšně dokončili univerzitu, dále osoby, které dosáhly nějakého úspěchu v oblasti vědy, ekonomiky, kultury aj. Další možností je také znovuzачlenění, kdy osoba, která občanství měla a následně ztratila, dostává možnost ho získat zpět.

2.8.4 Dopady nabytí státního občanství

Prvním možným účinkem, či dopadem získání státního občanství je tzv. **kolektivní efekt** (*effet collectif*). Když rodič nabude státní občanství, jeho neženatě/nevdané dítě taktéž získá občanství v plném právu za podmínky soužití s touto osobou uvedením jeho jména v dekretu nebo prohlášení o občanství. Toto dítě tedy využije kolektivní efekt.

Dalším možným dopadem získání občanství je tzv. **pofrancouzštění** (*francisation*). To znamená, že si cizinec, který nabyl občanství, může zažádat o změnu svého jména, tedy pofrancouzštění. Touto akcí pak zanikne jeho původní jméno. Francouzské jméno mu má pomoci se lépe integrovat, například při hledání práce je snadnější uspět s francouzským jménem, než například s alžírsky znějícím jménem.

Nyní následuje **shrnutí celé kapitoly** a připomenutí hlavních částí francouzské integrační politiky. Model integrační politiky se v průběhu let vyvíjel, Francie tradičně zastávala asimilacionistický model, který se postupně proměnil na kulturní pluralismus, což však netrvalo dlouho a přiklonil se zpátky k asimilacionistickému. V posledních letech se však i toto mění a je zastáván model občanské integrace, který je někde na pomezí mezi dvěma předchozími.

Francie má dlouhou historii v oblasti migrace, velký příliv cizinců musela tedy začít nějak řešit a integrovat je do společnosti. Počátky opravdové integrační politiky sahají do devadesátých let dvacátého století, kdy vznikla tzv. střediska přijetí, což je dobrovolný půldenní kurz základních informací. Poté následovala Smlouva o přijetí a integraci v roce 2003, zatím dobrovolný mechanismus na podporu výuky jazyka a dalších oblastí života cizinců. V roce 2007 se pak stal podpis této smlouvy povinným. V roce 2006 byl schválen

Zákon o migraci a integraci Nicolase Sarzozyho, který si dával za cíl přejít od migrace trpěné k migraci zvolené.

Další částí této kapitoly byly hodnoty Republiky, kterými jsou svoboda, rovnost, bratrství jako nezměnitelná sociální i politická práva. Podle Ústavy je Francie nedělitelná, sekulární, demokratická a sociální země. Její integrační politika stojí na pěti pilířích, kterými jsou politika přijetí, vyrovnávání nerovností, boj proti diskriminaci, spoluúčast na městském životě a přístup ke státnímu občanství. Hlavními aktéry jsou Ministerstvo vnitra, které vše řídí prostřednictvím Generálního ředitelství cizinců (DGEF), pod které spadá Ředitelství přijetí, doprovodu cizinců a občanství (DAAEN). Na lokální úrovni pak působí Regionální programy integrace imigrantů (PRIPI) a systém Aktéři místního rozvoje pro integraci (ADLI). Integrační politika je financovaná programem 104 Integrace a přístup k francouzskému občanství a neméně důležité jsou i evropské fondy, především Evropský fond pro integraci. Důležitými institucemi zabývajícími se integrací jsou Francouzský úřad pro migraci a integraci, který je nejdůležitějším subjektem, dále Národní centrum historie imigrace a Meziministerská komise pro ubytování imigrantů.

V procesu přijímání nově příchozích imigrantů je velice důležitým mechanismem Smlouva o přijetí a integraci, která je základem politiky přijetí a integrace. Nabízí občanské a jazykové vzdělání, informace o životě ve Francii, posouzení odborných dovedností a sociální podporu. Dále je možné využít mechanismů podporujících migranty, kteří přijíždí do Francie z rodinných důvodů. Jedná se o Přípravu k integračnímu procesu v zemi původu a Smlouvu o přijetí a integraci pro rodinu. Francouzská integrační politika podporuje přistěhovalce pomocí národních programů zaměřených na integraci, kterými jsou výuka francouzštiny, pracovní začlenění, bytová politika, vzdělávání žáků a podpora v rodičovství. Také se zabývá specifickými skupinami, jako jsou ženy migrantky a starší lidé, což je často opomíjená skupina. Úspěšný integrační proces končí nabytím státního občanství, které je možno získat v rámci práva krve či práva země (dvojí právo země a jednoduché právo země ve věku 18 nebo 13 let), naturalizací (podléhá uvážení) nebo sňatkem.

3 Organizace podporující integraci přistěhovalců

Státní integrační politika nezajistí naplnění veškerých potřeb, které má populace přistěhovalců. Na vyplnění těchto mezer vznikají různé neziskové organizace pomáhající imigrantům v procesu jejich integrace do francouzské společnosti. Pro účely této diplomové práce byly vybrány tři organizace, které působí v Lyonu. Každá z nich se zabývá jinou cílovou skupinou a zaměřuje se na jiné oblasti integrační politiky. Byly tedy vybrány tak, aby byly oblasti jejich působení rozmanité. V následujícím textu budou jednotlivé organizace představeny a v závěru každé kapitoly bude analýza propojení státní integrační politiky a dané organizace, jako první část cíle diplomové práce. Pro připomenutí, cílem práce je „zjistit, jak se integrační politika Francie odráží v činnostech konkrétních organizací a jak se tyto činnosti snaží napomáhat integraci cizinců“. Druhá část cíle pak bude naplněna v následující kapitole na případech klientů těchto organizací prostřednictvím dvou kazuistik.

3.1 Le Patio Des Aînés

Informace o organizaci uvedené v této kapitole jsou čerpány ze dvou zdrojů. Jsou jimi internetové stránky organizace (Association "Le Patio des Aînés" © – Lyon, nedatováno) a rozhovor s její hlavní představitelkou paní Bechir (R1).

Organizace Le Patio Des Aînés¹⁷ je sociální kavárna se sídlem v Lyonu, která vznikla v roce 2010 zákonem č. 1901 o smlouvě o sdružení¹⁸. Nabízí přijetí všem osamoceným seniorům nad 60 let, mužům i ženám různých národností, kteří žijí v Lyonu a jeho okolí. Tým pracovníků složený ze sociálních pracovníků a právníků podporuje členy v přístupu k právům a ke zdravotním službám. Je to místo setkávání a naslouchání, kde jsou organizovány různé kulturní akce s cílem boje proti izolaci těchto osob. Činnost kavárny je také spojena s provozováním sociálního obchodu.

¹⁷ Překlad názvu organizace do českého jazyka není úplně zřejmý. Dal by se přeložit jako „otevřený prostor pro starší lidi“. *Patio* znamená dlážděný venkovní prostor využívaný pro občerstvování, něco jako venkovní terasa. *Aînés* je pak mírnější označení pro starší lidi (může být použito například k pojmenování staršího sourozence). V textu bude pro přehlednost používán pouze francouzský název.

¹⁸ Právní forma neziskové organizace „sdružení podle zákona z roku 1901“ (association loi de 1901) byla definována zákonem z 1. července 1901, o smlouvě o sdružení, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o smlouvě o sdružení byl od doby svého vzniku několikrát novelizován, ovšem nikdy nebyl zcela nahrazen jinou právní normou. Velmi se podobá statutu občanského sdružení v ČR (Legifrance, 2014).

3.1.1 Cíle

Hlavním cílem organizace je podpora integrace starších přistěhovalců pomocí různých akcí, které organizace pořádá. Dále se pak snaží bojovat proti jejich izolaci, podporovat vztahy mezi lidmi, rozmanitost a mezigenerační výměnu. Stejně tak doprovázet klienty do institucí při vyřizování jejich administrativních záležitostí a pomoc jim zorientovat se v právních zařízeních a specializovaných strukturách za asistence sociálních pracovníků a dobrovolníků. Usiluje o usnadnění komunikace mezi imigranty a zdravotními a sociálními pracovníky prostřednictvím jazykových překladů. Také varuje zranitelné osoby před možnými zdravotními riziky a vysvětluje jim jejich možnosti a práva v této oblasti. Nakonec se snaží posilovat slovo migrantů a usiluje o jejich společenské uznání.

3.1.2 Založení organizace, její fungování a cílová skupina

Sociální kavárna byla založena po vzoru dalších již fungujících sociálních kaváren v Paříži, Nice a Grenoblu. U zrodu stála paní Bechir¹⁹, která dělala výzkum pro svoji diplomovou práci a zjistila, že se jedná o opomíjenou skupinu - starší migranti často zůstávají osamoceni a izolováni od většinové společnosti. Nikdo s nimi nepracuje, je tu tedy velká poptávka po takovéto službě.

Chod organizace je postaven převážně na účasti dobrovolníků - těch je sice jenom pár, ale působí zde dlouhodobě a jsou věrní - když je potřeba, vždy pomůžou. Stálí zaměstnanci jsou tu pouze tři. Kavárna však spolupracuje s dalšími organizacemi, které mají k dispozici právníky a sociální pracovníky. Ti jim pomáhají s administrativními a právními úkony, jako je například orientace v nových zákonech. Dále školí pracovníky a pomáhají jim zvyšovat jejich kompetence. Organizace také pravidelně přijímá stážisty, kteří jsou velkým přínosem a díky svému nízkému věku zajišťují mezigenerační výměnu během setkávání s klienty a v průběhu různých akcí.

V současné době je zde 200 uživatelů. Jedná se o imigranty starší šedesáti let, různých národností, ovšem nejčastěji jsou to lidé z Maghrebu. Velká část z nich mluví pouze arabsky, francouzsky se nikdy nenaučili a nyní již nejsou motivovaní. Proto potřebují pomoci v situacích běžného života, kde se bez francouzštiny neobejdou (prohlídka u lékaře, vyřizování sociálních dávek, komunikace s institucemi atd.).

¹⁹ Paní Bechir je původem z Tuniska, přišla do Francie se svou rodinou v devíti letech. Díky tomu je arabština jejím rodným jazykem, což jí velmi usnadňuje komunikaci s klienty, kteří často jiným jazykem než arabsky nemluví.

3.1.3 Aktivity

Sociální kavárna Le Patio Des Aînés vytváří velké množství různých aktivit. Ve snaze usnadnit **přístup k právům a zdravotním službám** informuje uživatele o jejich právech a dostupných možnostech, které mohou využít (např. zdravotní zařízení, na jaké dávky mají nárok). Spolupracuje s administrativními institucemi (prefektura, radnice, nemocnice,...) a vytváří propojení s různými zařízeními, jako jsou geriatrické ordinace, komunitní sítě atd. Také pořádá různá setkání a informační semináře týkající se přístupu k právům. Pomáhá cizincům při čtení pošty (často jsou negramotní nebo nemluví francouzsky) a usnadňuje pochopení francouzského správního systému tím, že překládá potřebné dokumenty do arabštiny. Pracovníci či dobrovolníci doprovází uživatele na úřady, lékařské prohlídky či jiná místa, kde je potřeba asistence a překlad. Pomáhají také s hledáním lepšího ubytování, protože uživatelé často bydlí v ubytovnách či nevyhovujících podmínkách, přitom mají nárok na příspěvek na ubytování, díky kterému by si mohli dovolit lepší podmínky bydlení.

Organizace také vytváří různé **akce** podporující integraci a zamezující izolaci starších imigrantů. Vytváří útulnou kavárnu napomáhající k setkávání a výměně (klienti sem denně chodí, mohou si dát kávu za 50 centů, hrají zde karty či deskové hry, povídají si atd.). Dále se pořádají různé kulturní a volnočasové aktivity přizpůsobené potřebám a požadavkům uživatelů. Ty probíhají vždy po určitou dobu (rok, půlrok) a pak se změň, aby měli klienti stále nové podněty. Z těch proběhlých stojí za zmínku návštěvy kina, divadlo (realizované klienty), zahradničení (organizace má vlastní zahrádku), arteterapie či video hry. Aktuální projekt je box thai, kdy jednou týdně do organizace dochází trenér a učí klienty základní pohyby a techniky tohoto sportu (samozřejmě přizpůsobené jejich věku a pohybovým možnostem). Při těchto aktivitách často spolupracují i s jinými organizacemi - například zahradničení se účastnili také lidé z organizace *IME*, která pracuje s handicapovanými lidmi a prostory pro divadelní představení nabídla organizace *6e continent*, která zprostředkovává místa pro různé multikulturní události. Sociální kavárna dále pořádá slavnostní akce, jako jsou narozeniny, svátky a jiné, a zajišťuje během nich občerstvení. Pro klienty je důležitá mezigenerační výměna, ke které dochází právě během těchto slavnostních událostí, kdy mladí lidé obsluhují, nebo když se jde do kina, spolupráce při vytváření divadla, atd.

Kavárna také provozuje **sociální obchod** s potravinami, který funguje od roku 2011 a je určen lidem s omezenými příjmy. Ti si tak mohou nakoupit jídlo za nižší ceny, než v běžných obchodech. Obchod je otevřený denně kromě víkendu od tří do šesti hodin odpoledne a střídají se zde tři prodavačky, které jsou dobrovolnicemi.

3.1.4 Financování

Le Patio Des Aînés má vícero donorů. Nejvýznamnějším z nich je stát, konkrétně Ministerstvo vnitra. Jinak se každý rok píše žádosti o grant, donoři se tedy pořád mění. V současné době finančně přispívají: Evropská unie, region Rhône-Alpes, město Lyon, Francouzská nadace, Nadace Abbé Pierre, Nadace Skupina Seb, Národní institut rakoviny a Skupina APICIL (pojišťovna). Zásobování sociálního obchodu zajišťuje supermarket Simply. Další příjem je také z prodeje kávy či jiných nápojů, které jsou v kavárně k dispozici. Organizace se svým donorům každoročně vykazuje bilančními zprávami.

3.1.5 Analýza propojení státní integrační politiky a organizace

Když se podíváme na konkrétní činnosti státní integrační politiky ve prospěch starších migrantů, působí zde mechanismus lokální politiky *Regionální programy integrace imigrantů* (PRIPI), který se zaměřuje na konkrétní skupiny obyvatel v konkrétních oblastech v závislosti na individuálních potřebách dané lokality. Jednou z podporovaných cílových skupin jsou právě starší imigranti, které podporují v přístupu k sociálním právům, zdravotní péči a bydlení. PRIPI funguje pomocí mechanismu *Aktéři místního rozvoje pro integraci* (ADLI)²⁰, který se také soustředí na konkrétní potřeby cílových skupin v dané oblasti. Co se týče akcí na podporu této konkrétní skupiny, ADLI usnadňuje vazby mezi staršími imigranty, různými veřejnými a sociálními službami, ubytovny a konkrétními organizacemi, jako jsou právě sociální kavárny. Jedná se tedy pouze o „propojení“ služeb, nikoli o poskytování konkrétních akcí. Stát tedy podporuje činnosti lokálních organizací (především finančně), nepodílí se však už tolik na realizaci těchto služeb.

Fakt, že je organizace financovaná ze státního rozpočtu už napovídá, že její činnost odpovídá tomu, co stát chce. Mechanismus ADLI propojuje určité instituce, ubytovny, organizace, mezi něž patří sociální kavárna. Stát má tedy zájem na jejich fungování, proto je podporuje. Protože starší imigranti jsou pro stát opomíjenou skupinou a kromě lokálních programů PRIPI a ADLI, jejichž pomoc je relativně omezená, se jim skutečně podpory moc nedostává. Dá se tedy říct, že činnost organizace naplňuje cíle integrační politiky a v podstatě dělá něco navíc, než jak je nastavená státní politika v této oblasti.

²⁰ Oba tyto mechanismy (PRIPI a ADLI) jsou vysvětleny v kapitole 2.4 *Rámcem francouzské integrační politiky* na straně 25.

3.2 RESF

Zdrojem této kapitoly jsou informace získané z rozhovoru s pracovnící RESF paní François²¹ (R2). Webové stránky organizace sice má, nejsou tam však uvedené informace potřebné ke zpracování této kapitoly.

Organizace Vzdělávání bez hranic (*Réseau éducation sans frontières*, RESF) je síť kolektivů lidí mající sídla v regionech po celé Francii, založená na solidaritě s mladými lidmi bez dokladů (tzv. *sans-papiers*), kteří chodí do školy. Je postavena výhradně na dobrovolné aktivitě jednotlivců (učitelé, sociální pracovníci - většinou se jedná o důchodce), dále školských zařízení a měst, stejně tak jako sdružení, svazů a různých organizací, kteří znají jejich situaci a chtějí bojovat proti politice vyloučení.

3.2.1 Cíle

Cílem RESF je bojovat proti vyloučení nezletilých (méně než 18 let) migrantů, kteří chodí do školy, a zmírňovat překážky jejich integrace do francouzské společnosti, především pak v oblasti vzdělání. Pomáhá jim překonat obtíže, které stát neřeší a vznikají tak mezery podpory v integračním procesu.

3.2.2 Založení organizace, její fungování a cílová skupina

Tato síť vznikla v roce 2004 na pomoc mladým migrantům - školákům, kteří v osmnácti letech žádají o povolení k pobytu ve Francii. Hrozilo jim vyhoštění, protože jim stát udělil „povinnost opustit francouzské území“ (*obligation de quitter le territoire français*, OQTF). Ohrožené rodiny začaly předkládat tuto problematiku na základních školách, kde studují jejich děti, a stejně tak to zajímalo i pedagogické pracovníky škol. Tyto rodiny chtějí, aby se děti naučily francouzsky, vystudovaly školu, zůstaly v zemi a plně se integrovaly do francouzské společnosti. Ale tenhle scénář není většinou uskutečnitelný kvůli nemožnosti získat povolení k pobytu. Rodiče jsou vyhoštěni ze země a jejich děti s nimi. Mnoho učitelů a pedagogů se proto zmobilizovalo, aby zamezili těmto vyhoštěním. Myslí si totiž, že tyto děti mají právo na pobyt a studium ve Francii.

Cílovou skupinou jsou tedy nezletilí migranti, kterým hrozí vyhoštění ze země. Často totiž nemají doklady, kterými by prokázali svůj věk (a i když je mají, policie je považuje za falešné) a je na ně tedy nahlíženo jako na zletilé migranty, kteří jsou v zemi nelegálně. Podle

²¹ Paní François je již v důchodu, ve svém volném čase se věnuje aktivitám RESF.

zákona jsou totiž děti pod 18 let chráněny před vyhoštěním a musí jim být poskytnuta možnost zůstat na francouzském území. Policie a úředníci tento zákon ale často obcházejí a snaží se je dostat ze země pomocí zpochybnění jejich věku a prohlášením za zletilé (prostřednictvím testů kostí²², neuznání jejich dokladů). Tito mladiství ve Francii často chodí do školy, ve velké míře využívají průpravné třídy (CLIN), hlavně na základní škole, méně pak na střední škole. Jejich situace bývá často alarmující - nemají žádná práva, finanční prostředky, ubytování (žijí na ulici).

3.2.3 Aktivity

Mezi hlavní aktivity RESF patří **informovat** mladé lidi, školy, učitele, rodiče a veřejnost o situaci těchto nezletilých migrantů bez dokladů. Ukázat, co stát zanedbává, usilovat o změnu na státní úrovni. Předávání informací probíhá manifestacemi, které jsou pořádány ve městech po celé Francii, či vydáváním novin a různých informačních letáků. Protože je činnost organizace založena na dobrovolnících, kteří utvářejí kolektivy působící v různých městech, může se jejich činnost lišit, vše záleží na nápadech a iniciativě každého zvlášť. Jedna z aktuálních činností kolektivu lidí působících v Lyonu je boj proti testu kostí. Snaží se seznámit veřejnost s touto metodou, která je často nelegální. Policie donutí migranta podstoupit test, aniž by byl dostatečně informovaný, o co se jedná. Pokud nesouhlasí, vyhrožují mu, že ho zavrou do vězení či rovnou vyhostí ze země. Byl vytvořen informační leták o této problematice a momentálně (v dubnu 2015) plánují manifestaci v Lyonu.

Jelikož nemají v Lyonu k dispozici vlastní prostory, pořádají každou první středu v měsíci **setkání pracovníků a klientů** od 14:00 do 16:30 v organizaci *Médecins du Monde*. Probírají se tu individuální případy, dobrovolníci informují nově příchozí migranty o jejich možnostech, pomáhají jim s orientací ve francouzském systému, domlouvají setkání s právníkem, podávají žádosti na prefekturu, zkrátka poradí, co je potřeba. Od 17:00 je pak další setkání na jiném místě, kde se řeší pouze věci týkající se kolektivu - společné problémy, manifestace, podpora klientů předvolaných k soudu atd.

Dalším způsobem, jak se podílet na činnosti organizace, je nabízení **ubytování** migrantům. Mnoho lidí, kteří chtějí pomoci, vyčlení ve svém bytě jeden pokoj, který zdarma

²² Testy kostí je metoda, podle které se určuje věk lidí. V praxi to probíhá tak, že když policie zadrží nějakého migranta, donutí ho jít do nemocnice, kde je mu proveden rentgen, z čehož potom lékaři určí jeho věk (což je často prováděno bez souhlasu cizince, jedná se tedy o nelegální aktivitu ze strany policie a lékařů). Tato metoda je však velice nespolehlivá, podle kostí jde určit pouze přibližný věk, ne však úplně přesný. Pokud tedy „výsledek“ ukáže, že věk migranta je 18 let a více, může být vyhoštěn ze země.

nabízí k ubytování těmto cizincům. Síť RESF motivuje lidi k této aktivitě a pokud někdo tuto možnost nabídne, vybere ze svých klientů nejvíce potřebného, kterému je takováto pomoc poskytnuta. Spousta mladých migrantů totiž bydlí na ulici, zajištění ubytování je tedy důležitá součást na cestě k jejich integraci.

Spolupráce se státem oficiálně neprobíhá, ale komunikují s ním, stát je musí akceptovat, nemůže předstírat, že neexistují. Když má být vyhoštěn některý klient, je o tom na veřejnosti hodně slyšet, skrze rodiče, lidi z organizace. Stát pak musí s RESF komunikovat a jsou pořádána slyšení na krajské úrovni. Během setkání se pak jedná spíše o konfrontaci (měření sil) než o konzultaci. Každopádně bez změny na vyšší úrovni nemůže v tomto případě dojít k pokrokům na úrovni nižší.

3.2.4 Financování

Co se týče financování, RESF nemá žádnou finanční podporu, veškerá činnost je založena na dobrovolnících, tato síť nemá žádné placené zaměstnance. Pro získání nějakých prostředků vytváří hudební CD, pořádají různé události, atd. Vzhledem k faktu, že se jedná o síť působící v mnoha regionech a mající různé výbory, každý z nich získává své finanční prostředky jiným způsobem.

3.2.5 Analýza propojení státní integrační politiky a organizace

V případě této organizace se integrační politika neodráží v jejích činnostech. Podle paní François integrační politika neexistuje, je to jenom „pěkné slovo“, za kterým se nic neskrývá. Někaké propojení by se dalo najít v mechanismech pro vzdělávání žáků, kterými jsou průpravné třídy (CLIN) pro děti na základní škole a přijímací třídy (CLA) pro středoškoláky. To využívají školáci, kteří jsou cílovou skupinou organizace, ta se však na těchto mechanismech nijak nepodílí.

Jde o to, že stát tyto nezletilé migranty na svém území většinou nechce, nemá tedy ani zájem podporovat jejich integraci. Dá se tedy říct, že činnost organizace se nejenom neodráží ve státní politice, ale jde proti ní. Snaží se totiž přistěhovalce „udržet“ na francouzském území, což je v rozporu s přáním státu, který je chce ze země vyhostit. Jsou vytvářeny různé zákony a opatření, jako je například povinnost opustit francouzské území (OQTF), používají nelegální metody, jako jsou testy kostí atd. RESF se tedy snaží o změnu na státní úrovni, změnit zákony. Dalo by se říct, že více oni ovlivňují státní politiku než ona ovlivňuje je, v integrační politice chybí spousta věcí a RESF musí vyplňovat tyto mezery.

3.3 ASSFAM

Třetí organizací, ve které byl proveden výzkum, je ASSFAM. Pro tuto organizaci se však nepodařilo sehnat respondenta. Kapitola má dva zdroje, kterými jsou internetové stránky organizace (ASSFAM, nedatováno) a rozhovor se sociální pracovnící paní Choug (R3).

ASSFAM (*Association Service Social Familial Migrants*²³) je organizací podle zákona č. 1901 o smlouvě o sdružení. Jejím posláním je doprovázení imigrantů procesem integrace. Činnosti organizace jsou zaměřeny na nově příchozí imigranty, kteří se potýkají s problémy spojenými s migrací, především se sociálním a profesním začleněním. Také vytvářejí opatření, která umožní těmto lidem najít místo ve francouzské společnosti a zároveň si zachovat svou vlastní kulturu. Aby se tak mohlo stát, je důležité bojovat proti všem formám rasismu a diskriminace.

3.3.1 Cíle

Hlavní cíle organizace jsou zakotveny v jejích stanovách. Jedná se o podporu prevence problémů spojených s imigrací, usnadňování sociálního a profesního začlenění přistěhovalců, dále se organizace podílí na činnostech bojujících proti diskriminaci a sociálnímu vyloučení. Stejně tak přispívá k informovanosti a vzdělání aktérů integrace, ať už státních či nestátních.

3.3.2 Založení organizace, její fungování a cílová skupina

ASSFAM byla původně založena státem v roce 1951 a po pár letech se pak stala organizací podle zákona č. 1901 o smlouvě o sdružení, v současné době se tedy jedná o nestátní neziskovou organizaci. V době založení se začaly řešit otázky integrace cizinců a stát potřeboval nějaký mechanismus, který by se touto problematikou zabýval. Organizace pracuje pouze s imigranty, kteří přišli do Francie na méně než pět let a pomáhá jim se orientovat ve francouzské společnosti a podporuje jejich integraci.

ASSFAM nemá žádné dobrovolníky, pouze sociální pracovníky, právníky a administrativní pracovníky. Zakládá si na kvalitě poskytovaných služeb. Hlavní sídlo se nachází v Paříži, kde je velká koncentrace migrantů. Její pobočky leží ve dvou regionech (Île-de-France a Rhône-Alpes) a šesti departementech, kterými jsou Rhône, Hauts-de-Seine, Loire, Isère, Paris, Seine-Saint-Denis. Spolupracuje s prefekturou, regionem a se státem, potažmo s OFII.

²³ Název by se dal přeložit jako Sociální služby rodinám migrantů.

3.3.3 Aktivity

Jednou z hlavních aktivit ASSFAMu je **přijímání nově příchozích imigrantů** a pomoc v jejich procesu integrace. Podílí se na službách v rámci Smlouvy o přijetí a integraci, dá se říci, že vlastně „doplňuje“ služby, které nabízí Francouzský úřad pro migraci a integraci (OFII). OFII má totiž omezenou kapacitu, kdy na každého klienta připadá jenom pár hodin v rámci nabízených kurzů. Například počet hodin francouzštiny je velice nedostačující pro někoho, kdo se učí úplně od začátku. ASSFAM tedy rozšiřuje tuto nabídku a vyplňuje mezery, které OFII má. V souvislosti s jazykem také pomáhá psát životopisy, připravuje klienty na pracovní pohovory atd. Fungují tedy na vzájemné spolupráci, ASSFAM je vlastně jediná nezisková organizace, se kterou OFII pracuje. Je to z toho důvodu, že jejich spolupráce má dlouholetou tradici (znají se již přes dvacet let). Často jsou tedy klienti posíláni z OFII do ASSFAMu, kde se jim oproti OFII dostane více individuální péče.

Další aktivitou je **spolupráce s dalšími neziskovými organizacemi**. Těm pomáhají zlepšit jejich služby, školí jejich pracovníky, pomáhají vysvětlit nové zákony a administrativně je ukotvit. Spolupracují například s dříve zmíněnou sociální kavárnou v Lyonu, které pomáhají s dokumenty a dalšími administrativními záležitostmi, a také s RESF, kde se jedná především o právní pomoc.

Svým klientům pak pomáhají s **vyřízením dokumentů** týkajících se legálního pobytu na území, což je důležitý krok, bez kterého se nemohou posunout dále v integračním procesu. Dále pak **poskytují kurzy** francouzštiny, předávají informace ohledně rodičovství, které je jiné než v zemi původu přistěhovalců, dále informace o francouzském systému a hodnotách (dělají například kurz v rámci CAI „Informace o životě ve Francii“).

Také **spolupracují se školami** - podporují provázení rodičů školským systémem jejich dětí. Učitelé je někdy i kontaktují sami a zažádají o jejich pomoc. Stejně tak se podílejí na programu Otevřít školy rodičům, kde dělají doprovodné programy, aby vyhověli konkrétním potřebám lidí. Pomáhají také ženám, které neumí francouzsky a nemají práci.

V rámci **právní pomoci** pracují v detenčním centru, kde jsou lidé se statutem OQTF. Pomáhají jim s dožadováním se jejich práv a vyřízením potřebných dokumentů. Jak zdůrazňuje paní Choug, 70 % z nich má právo zůstat ve Francii, přitom je stát chce ze země vyhostit. Tyto lidi pak také doprovází k soudu. Další aktivitou je podílení se na **evropských projektech** s Itálií, Anglií a Španělskem.

3.3.4 Financování

Hlavní finanční podpora přichází od státu, konkrétně od Ministerstva vnitra. Dále jsou financování z regionů. Každý departement si pak shání vlastní finanční prostředky, záleží to hodně na jeho specifických potřebách a politice. Například v departementu Isère dostávají hodně peněz od prefektury, konkrétně na projekt pomáhající ženám, které neumí francouzsky a nemají práci. Pak mají i další donory, kteří jim umožňují dělat jiné projekty, například evropské fondy.

3.3.5 Analýza propojení státní integrační politiky a organizace

Tato organizace ze všech tří uvedených v největší míře realizuje integrační politiku. Jedná se o doplňování služby příjmu a doprovázení procesem integrace nově příchozích imigrantů. ASSFAM je v úzké spolupráci se státem, který vykonává integrační politiku prostřednictvím OFII. Stát vlastně organizaci založil, protože cítil potřebu takovéto služby. I když se po pár letech změnil status organizace na nestátní, pořád ji se státem váže dlouholetá tradice. Proto také OFII a ASSFAM vzájemně dobře fungují, klienti jsou z OFII posíláni do ASSFAMU, kde jim jsou nabízeny rozšiřující služby v rámci Smlouvy o přijetí a integraci (CAI). Jedná se o lekce francouzštiny, kurz „Informace o životě ve Francii“, provázení rodičovstvím, informace o francouzském systému a institucích atd. Podílí se také na státním mechanismu Otevřít školy rodičům, v rámci kterého poskytují lekce jazyka a doprovází a seznamují rodiče se školským procesem jejich dětí.

Oficiálně ASSFAM usiluje o integraci nově příchozích migrantů, kteří tu jsou na méně než pět let, ale tak nějak se počítá s tím, že po pěti letech si zažádají o povolení k trvalému pobytu a zůstanou v zemi. Pokud se tedy během této doby integrují do společnosti, budou mít větší šanci později toto povolení získat. Protože se organizace zaměřuje na nově příchozí imigranty, bylo nutné nějak „definovat“, co to vlastně znamená. Určila se tedy právě doba pěti let. Neznamená to však, že by pak území museli opustit. Tedy to samozřejmě záleží na tom, jestli dostanou povolení k pobytu.

4 Případové studie

V této části budou uvedeny dvě případové studie, které korespondují s předchozí kapitolou. Jedná se o dva klienty prvních dvou organizací, tedy Le Patio Des Aînés a RESF. Bude zde zodpovězena druhá část cíle práce, tedy zjistit, jak se činnosti konkrétních organizací snaží napomáhat integraci cizinců. Nejdříve bude rozepsána metodologie společná pro obě případové studie a poté následují popisy jednotlivých případů, které budou zakončeny vyhodnocením výsledků.

4.1 Metodologie

Použitou metodou výzkumu bude případová studie, jako metoda kvalitativního výzkumu. Konkrétně se jedná o kazuistiku, což je jedna z variant případové studie (Miovský, 2006, s. 95). Cílem výzkumu je zjistit, jak se činnosti organizace snaží napomáhat integraci cizinců. Struktura metodologie kazuistik vychází z publikace od Miovského (2006, s. 98), který uvádí následující fáze výzkumu při realizaci případové studie:

Výzkumná otázka: Jak se činnosti dané organizace snaží napomáhat integraci cizince.

Definice případu: Jedná se o klienty z organizací Le Patio Des Aînés a RESF působících v Lyonu. Je u nich zkoumána jejich integrace do francouzské společnosti a jaký mají na této integraci podíl uvedené organizace.

Volba strategie výběru vzorku: Klient bude vybrán na základě třech kritérií. Prvním je dlouhodobá a pravidelná aktivní účast v organizaci, aby bylo možno zachytit co nejvíce informací týkajících se dopadu, jaký má daná organizace na jeho integraci. Druhým je ochota rozhovor poskytnout, protože spousta klientů nemá zájem se ničeho takového účastnit. Třetím kritériem je jazyk, jelikož velká část lidí, kteří chodí do organizace, nemluví francouzsky. Je tedy potřeba najít někoho, kdo ovládá francouzštinu na takové úrovni, aby bylo možné rozhovor provést.

Metody tvorby dat: Data budou získávána audiozáznamem, což je nejrozšířenější metoda fixace kvalitativních dat. Metodou získávání dat je polostrukturované interview. Autorka má připravené určité okruhy otázek, na které potřebuje odpověď, rozhovor však plyne vlastním směrem, otázky je možné podle potřeby přehazovat či lehce upravovat.

Způsob hodnocení a analýzy dat: Nasbíraná data budou přepsána metodou transkripce a následně bude provedena systematizace kvalitativních dat, kdy budou data roztríděna do tematických skupin, aby byla lépe připravena na následnou analýzu. Tematickými skupinami budou oblasti života, ve kterých organizace pomáhá klientovi v procesu jeho integrace. Tato fáze je někdy považována za samotnou analýzu, někdy jí může předcházet. Samotnou analýzou (či součástí předchozí fáze) bude metoda vytváření trsů, ne však mezi jednotlivými případy, jak je tomu v situaci, kdy se srovnává několik respondentů, ale v rámci textu od jednoho respondenta. Budou vyhledávány souvislosti a tematické podobnosti, aby bylo možné interpretovat výsledky výzkumu.

Kritéria interpretace výsledků: V průběhu vyhodnocení výsledků výzkumu můžeme nalézt jistá omezení. Jsou jimi možná neúplnost informací, které respondent sdělil. Množství získaných dat je závislé na otázkách výzkumníka a odpovědích respondenta. Pokud se tedy výzkumník zapomene na něco zeptat či nezahrne určité otázky do interview, chybí pak tyto informace v celkovém výzkumu. Stejně tak, pokud se respondent o určitých tématech nezmíní sám, bude tato oblast zjištění později chybět. Dalším možným omezením je v tomto případě francouzský jazyk, jak ze strany respondenta, tak ze strany výzkumníka. Může dojít k nedorozumění, špatnému překladu či nepochopení sdělované informace. Také může docházet ke zkreslenému a subjektivnímu předání informací ze strany respondenta, který může vnímat realitu jinak, než jaká ve skutečnosti je.

Zpětná reflexe a kontrola: Aby nedocházelo ke zmíněnému zkreslení informací ze strany respondenta, je důležitá kontrola validity těchto informací. Prvním způsobem bude opakování informací, které respondent sděluje během rozhovoru a ujišťování se, že oba (respondent i výzkumník) myslí stejnou věc. Další technikou bude následná konzultace sdělených informací s pracovníci organizace, která klienta zná a dokáže tedy posoudit validitu toho, co během interview sděluje.

Realizace závěrečné zprávy: Nyní už následují samotné kazuistiky, které budou uvedeny v následujících dvou kapitolách. Skládají se z popisu případu respondenta, interpretace výsledků rozdělených do jednotlivých kategorií a shrnutí kazuistiky, diskuze nad výsledky.

4.2 Kazuistika 1

Pro kazuistiku byl vybrán Mohamed B., který je klientem sociální kavárny Le Patio Des Aînés. Zdrojem této kapitoly je tedy interview s ním (R4).

4.2.1 Popis případu

Mohamed B. byl narozen v roce 1943 v Tunisku. Na dětství vzpomíná pozitivně, má šest sourozenců. Všichni až na dva nejstarší vychodili školu. Mohamed vystudoval zemědělský obor květinářství (úroveň maturity), ve kterém po ukončení studia zůstal, šest let pracoval jako zemědělský technik. V roce 1966 (ve 23 letech) se rozhodl zemi opustit kvůli lepšímu uplatnění, jedná se tedy o ekonomickou migraci. V té době již byl ženatý a měl pět dětí. Z Tuniska odjel sám bez rodiny, ta se k němu přidala až po 14 letech od jeho příjezdu do Francie. Původně chtěl jet do Nizozemska a najít si práci ve svém oboru (zemědělství-květinářství), místo toho však přijel do Francie, kde rychle našel práci na stavbě, tak zde již zůstal. Jedním z důvodů byl také fakt, že tu měl strýce a bratrance, což mu usnadnilo příchod do země. Jeho francouzština byla na dobré úrovni ze země jeho původu, nemusel se ji tedy učit. Na stavbě pracoval od roku 1966 do roku 1984. Po již zmíněném příjezdu jeho rodiny pak měl s manželkou ještě další dvě děti. V současné době je rozvedený, žena se vrátila zpět do Tuniska, šest ze sedmi dětí žije ve Francii, nejstarší dcera je v Tunisku.

Nyní je Mohamedovi 62 let. Podle jeho slov jeho zdravotní stav není moc dobrý, cítí se pořád unavený a je často nemocný. Od roku 1994 trpí astmatem způsobeným pracovními podmínkami na stavbě (práce s cementem, hodně prachu,...). Často chodí k doktorovi. Co se týče financí, dostává pravidelně důchod. Částka je pro něho dostačující, v případě potřeby dokonce finančně vypomáhá své rodině. Se svými dětmi je v kontaktu, jednou za čas jezdí do Tuniska navštívit své příbuzné.

4.2.2 Interpretace výsledků v kategoriích

Organizace mu pomáhá v několika oblastech jeho života. Pro přehlednost budou rozděleny do několika kategorií.

Bydlení: Mohamed je ubytovaný v tzv. bydlení s nízkými nájmy (HLM). Bydlí na bytě s dalším spolubydlícím. Má vlastní pokoj s koupelnou a záchodem, zbytek sdílí se spolubydlícím (obývací pokoj, kuchyň). S ubytováním není moc spokojený, rád by měl byt

sám pro sebe. Organizace se mu snaží najít lepší ubytování, podle paní Bechir by se to mohlo v následujících měsících povést.

Administrativní: Klient je díky znalosti francouzštiny velice samostatný v jednání s institucemi, občas však potřebuje pomoci vyřídit nějaké dokumenty. Organizace mu tedy podle potřeby pomáhá s vyřízením administrativních záležitostí.

Sociální: Asi největším přínosem je právě oblast sociální. Mohamed byl před vznikem organizace sociálně izolovaný, chybí mu jeho rodina, přátel sice pár má, ale tolik se prý neschází. Do sociální kavárny dochází od jejího vzniku, v současné době je dobrovolníkem, pracuje na příjmu. Zapisuje do knihy všechny příchozí, dělá kávu či jiné nápoje, dohlíží nad běžným chodem kavárny. Podle jeho slov mu organizace přinesla lidskou podporu, není osamocený, v Patiu všechny zná také díky tomu, že pracuje na „recepti“. Je to jeho druhá rodina. Účastní se všech aktivit, které organizace nabízí.

4.2.3 Shrnutí kazuistiky - diskuse

Vybraný respondent byl velice vstřícný a měl velký zájem o danou problematiku. Měl radost, že může pomoci, cítil se užitečný. Souhlasil s nahráváním dat na diktafon, byl seznámen s tématem výzkumu a ujištěn o použití získaných dat výhradně ke zpracování diplomové práce. S jazykem nebyl moc velký problém, Mohamed mluvil dobře francouzsky, občas docházelo jen k drobným nedorozuměním, ta však byla hned objasněna doplňující otázkou. Klient často zacházel do detailů a vzdaloval se otázkám, což bylo pro interview přínosem, protože došlo na témata, která by jinak nebyla probrána. Po ukončení interview pak ještě proběhl rozhovor s paní Bechir, která informace o klientovi doplnila či upřesnila. Většina údajů se však shodovala, klient byl velice objektivní v předávání informací. Data byla následně přepsána, zpracována podle uvedené metodologie a rozdělena do kategorií.

Klient je příslušníkem první generace, kdy do Francie emigrovala spousta cizinců. Ta totiž přijímala nové pracovníky. Mohamedův pobyt ve Francii byl tedy spojený převážně s prací, bydlel na ubytovně a pohyboval se v prostředí lidí, kteří pochází z podobného kulturního zázemí, jako má on. Neměl tedy nikdy příležitost se pořádně integrovat. Vždy měl snížené příležitosti, práce na stavbě je spojená s určitým stigmatem, stejně tak jako jeho původ a vyznání (islamofobie). Nyní stojí mezi dvěma kulturami - tou francouzskou a svou tuniskou. Často se tedy cítí osamělý, nemá moc přátel a není jednoduché si vytvořit nové. V oblasti integrace mu sociální kavárna pomáhá naplnit oblasti života, které zůstávají

prázdné. Jedná se o oblast bydlení, která sice ještě není uskutečněna, ale organizace pracuje na nalezení lépe odpovídajícího bydlení. Další oblastí je administrativní, kdy se klientovi dostává podpory při vyplňování různých dokumentů, žádostí a dalších záležitostí. V největší míře je pak naplněna oblast sociální, organizace účinně bojuje proti jeho izolaci, podporuje jeho zapojení do sociálního života. Pokud by se tedy měla zodpovědět výzkumná otázka, jak se činnosti dané organizace snaží napomáhat integraci cizince, odpovědí by bylo, že mu pomáhají integrovat se do společnosti, ve které se předtím cítil osamocенý a izolovaný, a to činnostmi, které nabízí. Největším dílem je to právě společné setkávání, naslouchání, mezigenerační výměna a různorodé aktivity.

4.3 Kazuistika 2

Následuje druhá kazuistika, pro níž byl vybrán Mohamed D., který je klientem organizace RESF. Jako zdroj této kapitoly slouží interview s ním (R5).

4.3.1 Popis případu

Mohamed D. se narodil v roce 1991 v Alžírsku. Jeho dětství bylo dobré, pochází ze středně příjmové rodiny. Má jednoho mladšího bratra, kterému je nyní 18 let, žije v Alžírsku, kde chce zůstat a studovat. Když bylo Mohamedovi 17 let, jeho strýc mu nabídl, aby přijel do Francie studovat, že tam má byt a může zůstat u něj. Rozhodl se tedy odjet. Když přijel do Francie, první měsíce byly pro něho těžké, nikoho neznal. Navíc neuměl ani slovo francouzsky. Rok se pak francouzštinu učil a poté nastoupil na střední školu, kde využíval mechanismus přijímací třídy (jsou tři skupiny dle úrovně, každá má trochu jiný systém, jeho skupina měla tři hodiny týdně). To mu hodně pomohlo. Na jeho škole je totiž velké množství cizinců, přijímací třídy jsou tedy hojně navštěvované.

Mohamed tedy bydlel v bytě se strýcem, ten ho ale po dvou letech z bytu vyhodil, protože chtěl, aby začal pracoval, což on nechtěl. Vzhledem k jeho statutu by to byla práce na černo, což je pro něho hodně riskantní - kdyby ho policie chytila, měl by „černý“ záznam a jeho snaha o získání dokumentů by se značně ztížila. V té době již měl OQTF (povinnost opustit francouzské území). Navíc, jak říká Mohamed: „Když jsem přišel do Francie, chtěl jsem studovat, ne pracovat.“ Po tomto incidentu, kdy ho strýc vyhodil z bytu, pobýval dva dny na ulici (bylo to v prosinci). Ve tři ráno se probudil, ne kvůli zimě nebo dešti, ale kvůli sněhu - měl na sobě velkou vrstvu sněhu. Rozhodl se tedy vyhledat pomoc.

V té době už znal organizaci RESF, kterou potkal v roce 2009 na ulici během manifestace pro mladistvé bez dokumentů, obrátil se tedy právě na ni. Ta mu pomohla najít ubytování u dobrovolníků, kteří nabízejí zdarma pokoj ve svém bytě. Bydlel tak tedy u jedné rodiny, kde zůstal dva roky. Přebýval tam však pouze o víkendech, přes týden byl na internátě. Ten mu platila jeho škola, která nabízí omezené kapacity ubytování pro cizince bez příjmů. Toto bezplatné ubytování je včetně snídaně. Zároveň dostával od státu 300 euro jednou za tři měsíce (každý trimestr).

Na střední školu chodil celkem pět let, první tři na jednu, potom přestoupil na další. V současné době je v posledním ročníku a čeká ho maturita. Jeho finanční situace se však změnila - již jeden rok je bez finančních prostředků, nedostává žádnou finanční podporu od státu, nemá ubytování (ani na internátu, ani v bytě zprostředkovaném RESF), bydlí tedy různě u přátel. Občas si vypomáhá nějakou prací na černo, to ale dělá nerad, protože se bojí, že mu to zhorší jeho situaci. Do budoucna plánuje pokračovat na univerzitu, už má i vybrané konkrétní zaměření.

4.3.2 Interpretace výsledků v kategoriích

Organizace mu pomáhá v několika oblastech jeho života. Pro přehlednost budou rozděleny do několika kategorií.

Bydlení: RESF pomohla Mohamedovi v oblasti bydlení opravdu hodně. Našla mu ubytování u jedné rodiny, kde zůstal dva roky. Bez této pomoci by nejspíš zůstal na ulici. V současné době bydlí různě u přátel a stálé ubytování nemá. Organizace se mu tedy snaží najít další takové ubytování. Mohamed je však již ve Francii několik let, má spoustu přátel ze školy i odjinud, nehrozí tedy, že by zůstal na ulici. Pokud tedy bude k dispozici nějaký byt, bude přednostně dán někomu jinému, jehož situace je více kritická. Na pravidelná setkávání RESF chodí velké množství mladistvých, kteří žijí na ulici, ubytování tedy bude uděleno jim.

Právní: Organizace se snaží bojovat za práva (nejenom) nezletilých migrantů, usiluje o změnu na státní úrovni. Pokud se jim podaří nějaká změna, bude to mít vliv na všechny klienty současné i budoucí (tedy i na Mohameda). Co se týče konkrétních kroků, po příjezdu do země pomohla RESF Mohamedovi s orientací v systému, informovala ho o jeho právech. Kdykoliv něco potřeboval, mohl se na RESF obrátit. Nyní mu pomáhá s podáním žádosti o povolení k pobytu, protože v současné době je sans-papiers (bez dokladů). Má pouze pas a kartu studenta. Pas už není platný, Mohamed si ale nechce dát udělat nový, protože je v něm

razítko ze dne příjezdu, z čehož je zřejmé, že se nachází už šest let v zemi. Čeká tedy na vyřízení dokumentů a doufá v získání povolení k pobytu. Díky tomu, že je již ve Francii šest let, studuje střední školu, neměl nikdy žádný problém se zákonem, dává si velkou šanci, že toto povolení získá.

Sociální: Podle Mohamedových slov mu RESF hodně pomohla. Nejen materiálně (ubytování), ale hlavně psychicky - necítil se tak osamělý, nebyl tolik vystresovaný. Vědomí, že v tom není sám a že mu někdo pomáhá, pro něj bylo velkou podporou. Proto se teď snaží pomoci zase jiným - je velice aktivním členem RESF, chodí na všechna setkání, předává své zkušenosti dalším lidem, pomáhá s organizací a přípravami na manifestace, podporuje nově přichozí členy. Co se týče jeho sociálního života, se svou rodinou komunikuje téměř každý den (na rozdíl od jiných, kteří nemají žádný kontakt). Také se bude ženit.

4.3.3 Shrnutí kazuistiky - diskuse

Respondent ochotně souhlasil s poskytnutím rozhovoru, bylo vidět, že rád něčemu přispěje, že je zvyklý se zapojovat do různých aktivit. Souhlasil s nahráváním dat na diktafon, byl seznámen s tématem výzkumu a ujištěn o použití získaných dat výhradně k zpracování diplomové práce. S jazykem nebyl žádný problém, Mohamed mluvil dobře francouzsky, je velice inteligentní a bystrý, rozhovor s ním byl tedy plynulý, nedocházelo k žádným nedorozuměním. Mluvil rychle, ale srozumitelně, odpovídal i nad rámec otázek. Data byla následně přepsána, zpracována podle uvedené metodologie a rozdělena do kategorií.

Když si odpovíme na výzkumnou otázku, jak se činností dané organizace snaží napomáhat integraci cizince, vychází nám, že organizace mu pomáhá v několika oblastech. Hlavním cílem organizace je bojovat proti vyloučení nezletilých migrantů a podporovat jejich vzdělání. V tomto případě byl cíl naplněn, respondent studuje střední školu, kterou téměř dokončil (autorka nepochybuje o úspěšném zvládnutí maturitní zkoušky). Z dalších aktivit poskytovaných RESF je důležité zmínit právní pomoc, kdy klientovi pomohla s podáním žádostí, informovala ho o jeho právech a možnostech. Velkou pomocí bylo také zajištění ubytování, bez toho by se integrace klienta nerozvíjela, protože bydlení dodává zázemí tolik potřebné k procesu integrace. V neposlední řadě dodala respondentovi pocit sdílení jeho problémů, doprovázela ho procesem začlenění. Tím, že měl možnost se o svých problémech s někým bavit, viděl, že jiní jsou ve stejné situaci, získal větší jistotu a pocit bezpečí. Dá se tedy říci, že činností organizace ve velké míře napomohly integraci respondenta.

Závěr

Francie je jednou ze zemí s nejdelší tradicí v přijímání imigrantů na evropském kontinentu. Při velkém množství přichozích cizinců byla tedy nucena řešit otázku jejich integrace. Model integrační politiky se v průběhu let vyvíjel, Francie tradičně zastávala asimilacionistický model, který se postupně proměnil na kulturní pluralismus, což však netrvalo dlouho a přiklonil se zpátky k asimilacionistickému. V posledních letech se však i toto mění a je zastáván model občanské integrace, který je někde na pomezí mezi oběma předchozími. Vztah přistěhovalců a přijímajících zemí není brán jako multikulturní soužití cizinců a hostitelské společnosti, ale jako proces občanské integrace jednotlivých imigrantů. Zda bude cizinec přijat do většinové společnosti má rozhodnout jeho ochota přizpůsobit se jejím základním institucím a hodnotám. Těmi jsou svoboda, rovnost, bratrství jako nezměnitelná sociální i politická práva. Podle Ústavy je Francie nedělitelná, sekulární, demokratická a sociální země.

Její integrační politika stojí na pěti pilířích, kterými jsou politika přijetí, vyrovnávání nerovností, boj proti diskriminaci, spoluúčast na městském životě a přístup ke státnímu občanství. Hlavními aktéry jsou Ministerstvo vnitra, které vše řídí prostřednictvím Generálního ředitelství cizinců (DGEF), pod které spadá Ředitelství přijetí, doprovodu cizinců a občanství (DAAEN). Na lokální úrovni pak působí Regionální programy integrace imigrantů (PRIPI) a systém Aktéři místního rozvoje pro integraci (ADLI). Integrační politika je financovaná programem 104 Integrace a přístup k francouzskému občanství a neméně důležité jsou i evropské fondy, především Evropský fond pro integraci. Důležitými institucemi zabývajícími se integrací jsou Francouzský úřad pro migraci a integraci, který je nejdůležitějším subjektem, dále Národní centrum historie imigrace a Meziministerská komise pro ubytování imigrantů.

V procesu přijímání nově přichozích imigrantů je velice důležitým mechanismem Smlouva o přijetí a integraci, která je základem politiky přijetí a integrace. Nabízí nově přichozím imigrantům prostředky k zjednodušení jejich integrace - kurzy francouzštiny, seznámení s republikánskými hodnotami, poskytnutí informací o životě ve Francii, posouzení odborných dovedností a v případě potřeby sociální podporu. Vše je zavrženo podpisem smlouvy uzavírané mezi cizincem a státem. Tato smlouva naplňuje přání cizince stát se součástí francouzské společnosti. Dále je možné využít mechanismů podporujících migranty,

kteří přijíždějí do Francie z rodinných důvodů. Jedná se o Přípravu k integračnímu procesu v zemi původu a Smlouvu o přijetí a integraci pro rodinu.

Francouzská integrační politika podporuje přistěhovalce pomocí národních programů zaměřených na integraci, kterými jsou výuka francouzštiny, pracovní začlenění, bytová politika, vzdělávání žáků a podpora v rodičovství. Také se zabývá specifickými skupinami, jako jsou ženy migrantky a starší lidé, což je často opomíjená skupina. Úspěšný integrační proces končí nabytím státního občanství, které je možno získat v rámci práva krve či práva země (dvojí právo země a jednoduché právo země ve věku 18 nebo 13 let), naturalizací (podléhá uvážení) nebo sňatkem.

Cílem práce bylo zjistit, jak se integrační politika Francie odráží v činnostech konkrétních organizací a jak se tyto činnosti snaží napomáhat integraci cizinců. V rámci první části cíle se tedy hledala souvislost uplatňování integrační politiky na úrovni státu s činnostmi podporujícími integraci u nestátních organizací. Byly vybrány tři organizace se sídlem v Lyonu, kterými jsou sociální kavárna Le Patio Des Aînés bojující proti sociálnímu vyloučení a izolaci starších migrantů, síť kolektivů lidí podporujících práva mladistvých migrantů-školáků RESF a organizace ASSFAM, která usnadňuje integraci nově přichozím migrantům v oblastech sociálního a profesního začlenění.

V případě sociální kavárny se dá říci, že její činnosti naplňují cíle integrační politiky a v podstatě je i převyšují. Skutečnost, že je organizace financovaná státem, nám ukazuje, že její činnost je v souladu s tím, co stát chce. Působí zde dva mechanismy lokální politiky Regionální programy a integrace imigrantů (PRIPI) a Aktéři místního rozvoje pro integraci (ADLI), které zajišťují propojení mezi jednotlivými institucemi, jako jsou ubytovny, úřad práce, či různé organizace, mezi něž patří právě sociální kavárna. Stát má tedy zájem o jejich fungování, a proto je podporuje. Jak bylo státem zjištěno, cílová skupina starších migrantů je velice opomíjená, je tedy potřeba vytvořit různé mechanismy pomoci, což stát zajišťuje podporou neziskových organizací působících v této oblasti. Integrační politika Francie se tedy částečně odráží v činnosti této organizace, naplňuje ji a sociální kavárna její rozsah pak svými činnostmi převyšuje a doplňuje.

Další zkoumanou organizací bylo RESF. V jejím případě se nedá hovořit o tom, že by její činnosti odrážely politiku státu. Je to proto, že stát nezletilé migranty na svém území většinou nechce, nemá tedy ani zájem podporovat jejich integraci. Kdežto RESF se snaží přistěhovalce „udržet na francouzském území“, což je v rozporu s přáním státu, který je chce

ze země vyhostit. Stát také vytváří různé zákony a opatření, jako je například povinnost opustit francouzské území (OQTF), používá nelegální metody, jako jsou testy kostí atd. RESF se pak snaží o změnu na státní úrovni, změnit tyto zákony a opatření. Činnosti organizace se tedy nejenom neodráží ve státní politice, ale jdou proti ní. Dá se říci, že RESF ovlivňuje státní politiku více, než ona ovlivňuje je (nebo o to alespoň usiluje).

Třetí organizace ASSFAM ze všech tří uvedených v největší míře realizuje integrační politiku. Doplnuje služby příjmu a doprovázení procesem integrace nově příchozích imigrantů. Je v úzké spolupráci se státem, který vykonává integrační politiku prostřednictvím OFII. Stát vlastně organizaci založil, protože cítil potřebu takovéto služby. Proto také OFII a ASSFAM vzájemně dobře fungují, klienti jsou z OFII posíláni do ASSFAMU, kde jim jsou nabízeny rozšiřující služby v rámci Smlouvy o přijetí a integraci (CAI). Jedná se o lekce francouzštiny, kurz „Informace o životě ve Francii“, provázení rodičovstvím, informace o francouzském systému a institucích atd. Činnosti organizace jsou tedy v souladu se státní politikou a o něco ji ještě doplňují.

V analýze uvedených organizací bylo zjištěno, že jejich činnosti částečně odráží francouzskou integrační politiku. Jedná se o sociální kavárnu organizace Le Patio Des Aînés a organizaci ASSFAM. Organizace RESF pak jde spíše proti této politice. Co mají ale všechny tři společné je to, že státní politiku doplňují. Jejich činnosti jsou vytvořené tak, aby pokryly mezery, které tato politika má, a poskytly tak klientům služby napomáhající jejich integraci a usnadňující jejich pobyt v zemi.

Nyní se přesuneme k druhé části cíle, tj. jak se uvedené činnosti organizací snaží napomáhat integraci cizinců. To bylo zjišťováno pomocí případové studie, jako metody kvalitativního výzkumu. Konkrétně se pak jednalo o kazuistiku, což je jedna z variant případové studie. V rámci naplnění cíle byly provedeny dvě kazuistiky klientů z organizace Le Patio Des Aînés a RESF. Ve třetí organizaci ASSFAM se bohužel nepodařilo získat respondenta. Na vině je částečně vytíženost sociální pracovnice, se kterou komunikace probíhala a která měla na starost veškerou koordinaci a práci s klienty, a částečně nemožnost vzájemného porozumění s klienty kvůli jejich nedostatečné znalosti jazyka.

V případě klienta sociální kavárny Mohameda B. mu organizace pomohla se integrovat převážně v oblasti sociální, kdy úspěšně bojuje proti jeho izolaci. Pro lepší pochopení je nutné zmínit příčinu jeho sociálního vyloučení a v čem se liší od jiných seniorů, kteří nejsou migranti. Klient je příslušníkem první generace, kdy do Francie emigrovala

spousta cizinců. Ta totiž přijímala nové pracovníky. Mohamedův pobyt ve Francii byl tedy spojený převážně s prací, bydlel na ubytovně a pohyboval se v prostředí lidí, kteří pocházeli z podobného kulturního zázemí, jako měl on. Neměl tedy nikdy příležitost se pořádně integrovat. Vždy měl snížené příležitosti, práce na stavbě je spojená s určitým stigmatem, stejně tak jako jeho původ a vyznání (islamofobie). Nyní stojí mezi dvěma kulturami - tou francouzskou a svou tuniskou. Často se tedy cítí osamělý, nemá moc přátel a není jednoduché si vytvořit nové. Organizace mu tedy pomáhá vyplnit již zmíněnou oblast sociální a dále to pak je oblast bydlení, kde organizace usiluje o nalezení lepšího ubytování. Další oblastí je administrativní, kdy se klientovi dostává podpory při vyplňování různých dokumentů, žádostí a dalších záležitostí. Činnosti organizace tedy usilují o lepší integraci klienta do většinové společnosti. Největším dílem je to právě boj proti jeho izolaci pomocí společného setkávání, naslouchání, mezigenerační výměny a různorodých aktivit, které sociální kavárna uskutečňuje.

Druhému klientovi z RESF Mohamedovi D. organizace pomáhá v několika oblastech. Jedná se o oblast bydlení, kdy zajistila klientovi ubytování po dobu dvou let, protože jinak by zůstal na ulici. Bez toho by se jeho integrace dále nerozvíjela, neboť bydlení dodává zázemí tolik potřebné k procesu integrace. Dále organizace pomohla klientovi v oblasti právní, kdy mu pomohla s podáním žádostí, informovala ho o jeho právech a možnostech. Tím, že bude mít vyřízené potřebné dokumenty a bude tedy na území pobývat legálně, bude zajištěn správný proces jeho integrace do francouzské společnosti. Mohamedovi RESF také velice pomohla v oblasti sociální, měl možnost sdílet své problémy s jinými lidmi, viděl, že jsou i oni v podobné situaci. Získal tak větší jistotu a pocit bezpečí, nebyl v tom pouze sám. Hlavním cílem organizace je bojovat proti vyloučení nezletilých migrantů a podporovat jejich vzdělání. V tomto případě byl její cíl naplněn, Mohamed studuje střední školu, kterou téměř dokončil. Dá se tedy říci, že činnosti organizace ve velké míře napomohly integraci klienta a to v mnoha oblastech.

Výsledky kazuistik ukazují, že uvedené nestátní neziskové organizace napomáhají integraci cizinců v mnoha oblastech jejich života, jako je zajištění bydlení, právní či administrativní pomoc nebo sociální podpora. Činnosti těchto organizací většinou doplňují státní integrační politiku v místech, která nepokrývá. Jedna z organizací však jde dokonce proti jejímu nastavení, snaží se změnit zákony a opatření a usnadnit tak přistěhovalcům cestu k integraci. Bez existence takovýchto neziskových organizací by mnoho přistěhovalců zůstalo bez pomoci a možnosti zlepšit svoji situaci.

Seznam použitých zkratk

ACSE	Agentura pro sociální soudržnost a rovné příležitosti
ADLI	Aktéři místního rozvoje pro integraci
ANAEM	Národní agentura pro přijímání cizinců a migraci
CADA	Přijímací centra žadatelů o azyl
CAI	Smlouva o přijetí a integraci
CILPI	Meziministerská komise pro ubytování imigrantů
CIMAP	Meziministerská komise pro modernizaci veřejné činnosti
CLA	Přijímající třída
CLA-NSA	Přijímající třída - dříve nevzdělávání
CLIN	Průpravné třídy
CNHI	Národní centrum historie imigrace
CNIDFF	Národní informační centrum o právech žen a rodin
CPH	Centra přechodného ubytování uprchlíků
CRA	Správní detenční zařízení
DAAEN	Ředitelství přijetí, doprovodu cizinců a občanství
DGEF	Generální ředitelství cizinců ve Francii
DILF, DELF, DALF	Diplomy z francouzského jazyka
EU	Evropská unie
FEI	Evropský fond pro integraci
FER	Evropský fond pro uprchlíky
FLI	Francouzština, jazyk integrace
FSPSP	Paritní fond pro začlenění do pracovního procesu

FTM	Ubytovny pro zahraniční pracovníky
HALDE	Vysoký úřad pro boj proti diskriminaci a pro rovnost
HCI	Vysoký úřad pro integraci
HLM	Bydlení s nízkými nájmy
INSEE	Francouzský statistický úřad
ODTI	Středisko pro sledování diskriminace a interkulturních území
OFII	Francouzský úřad pro imigraci a integraci
PRIP	Regionální programy integrace imigrantů
PTFTM	Plán zacházení s ubytovny pro pracující migranty
RS	Sociální byty
SDFE	Oddělení pro ženská práva a rovnosti
UNAFO	Odborné sdružení podpůrného bydlení
ÚP	Úřad práce

Seznam literatury

ASSFAM (nedatováno). [online]. Dostupné 17.2.2015 z <http://www.assfam.org/>

Association "Le Patio des Aînés" © – Lyon (nedatováno). [online]. Dostupné 15.2.2015 z <https://lepatiodesaineslyon.wordpress.com/>

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita.

BARŠOVÁ A. (2006): Francie chce změnit přistěhovaleckou politiku: Francouzský parlament schválil novou imigrační strategii Nicolase Sarkozyho. [online]. Dostupné 1.2.2015 z <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/francie-chce-zmenit-pristehovaleckou-politiku-francouzsky-parlament-schvalil-novou-imigracni-strategii-nicolase-sarkozyho>

BERNARD, J., MIKEŠOVÁ, R. (2014). Sociální integrace imigrantů na rozhraní mezi dočasnou migrací a trvalým usazením. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, č. 4, s. 521-545.

BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ, M. (2011). *Etnické komunity - integrace, identita*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.

BRINBAUM, Y., KIEFFER, A. (2009): Les scolarités des enfants d'immigrés de la sixième au baccalauréat : différenciation et polarisation des parcours [online]. Dostupné 20.2.2015 z <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=da227069-e4f3-4707-97c0-b2f6dd3ff0b5%40sessionmgr4002&vid=1&hid=4211>

BRUBAKER, R. (1992). *Citizenship and Nationhood in France and Germany*. Cambridge: Harvard University Press.

BURYÁNEK, J. (Ed.), Člověk v tísní. (2002). *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Lidové noviny.

CAILLE, J.-P. (2007): Perception du système éducatif et projets d'avenir des enfants d'immigrés [online]. Dostupné 20.2.2015 z <http://media.education.gouv.fr/file/02/7/5027.pdf>

CARRERA, S. (2009). Nationality, Immigration and the Republic Integration in France: Normativisation, Expansionism and Externalisation. In Guild, E., Groenendijk, K., Carrera, S. (Eds.), *Illiberal liberal states: immigration, citizenship, and integration in the EU* (s. 315-336). Farnham, Burlington: Ashgate.

Commissariat général au développement durable (2013): L'état du logement en 2011 [online]. Dostupné 28.2.2015 z http://www.statistiques.developpement-durable.gouv.fr/fileadmin/documents/Produits_editoriaux/Publications/References/2013/etat_du_logement_en_2011/ref-etat-du-logement-en-2011-2.pdf

Europa - Přehledy právních předpisů EU (2010): Fond pro integraci (2007-2013) [online]. Dostupné 31.3.2015 z http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/114572_cs.htm

Europa - Přehledy právních předpisů EU (nedatováno): Volný pohyb osob, azyl a přistěhovalectví [online]. Dostupné 31.3.2015 z http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/index_cs.htm

Forum de la Performance - Direction du Budget (2015): 104 - Intégration et accès à la nationalité française [online]. Dostupné 3.2.2015 z http://www.performance-publique.budget.gouv.fr/sites/performance_publique/files/farandole/ressources/2015/pap/pdf/DBGPGMPGM104.pdf

FPSPP (nedatováno): Présentation de la convention [online]. Dostupné 17.2.2015 z <http://www.fpspp.org/portail/easysite/fpspp/les-projets/les-projets-2013-2015>

HALDE (Haute Autorité de Lutte contre les Discriminations et pour l'Égalité) (2011): Délibérations [online]. Dostupné 2.2.2015 z <http://halde.defenseurdesdroits.fr/-Deliberations-.html>

HCI (Haut Conseil à l'intégration) (2013): Avertissement [online]. Dostupné 2.2.2015 z <http://archives.hci.gouv.fr/index.html>

Charte de la diversité (2010): Une initiative d'entreprises [online]. Dostupné 23.2.2015 z <http://www.charte-diversite.com/charte-diversite-la-charte.php>

INSEE (Institut national de la statistique et des études économiques) (2011): Les immigrées par sexe, âge et pays de naissance [online]. Dostupné 26.2.2015 z http://www.insee.fr/fr/themes/tableau_local.asp?ref_id=IMG1B&millesime=2011&niveau=1&typgeo=FE&codgeo=1

INSEE (2012): Fiches thématiques: Éducation et maîtrise de la langue [online]. Dostupné 20.2.2015 z http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/ref/IMMFRA12_i_Flot3_edu.pdf

JOPPKE, C. (2009): Podporují povinné kurzy občanské integrace v západní Evropě opravdu integraci? [online]. Dostupné 28.1.2015 z <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/podporuji-povinne-kurzy-obcanske-integrace-v-zapadni-evrope-opravdu-integraci>

KOSTLÁN, D. (2007). Zápas o definici občanství: institucionální a diskurzivní formy a techniky konstrukce obrazu cizince v historii francouzského republikánského modelu integrace. *Sociológia*, 39, č. 4, s. 337-356.

Legifrance (2014): Loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association [online]. Dostupné 4.3.2015 z <http://legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006069570&dateTexte=20150304>

LEGRAIN, P. (2009). *Immigrants: Your Country Needs Them*. London: Abacus

Mezikulturní dialog (2004): Závěry rady a zástupců vlád členských států k přijetí společných základních principů politiky integrace přistěhovalců v Evropské unii [online]. Dostupné 31.3.2015 z <http://www.mezikulturnidialog.cz/res/data/010/001245.pdf>

Ministère de l'Intérieur (nedatováno-a): Accueil et accompagnement [online]. Dostupné 2.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement>

Ministère de l'Intérieur (nedatováno-b): L'accueil des primo-arrivants [online]. Dostupné 5.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/L-accueil-des-primo-arrivants>

Ministère de l'Intérieur (2012a): Les acteurs de l'intégration: CILPI [online]. Dostupné 10.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/Les-acteurs-de-l-integration/La-Commission-interministerielle-pour-le-logement-des-populations-immigrees>

Ministère de l'Intérieur (2012b): Les dispositifs d'apprentissage du français pour les étrangers [online]. Dostupné 15.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/L-apprentissage-du-francais/Les-dispositifs-d-apprentissage-du-francais-pour-les-etrangers>

Ministère de l'Intérieur (2013a): Intégration dans les territoires [online]. Dostupné 2.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/L-integration-dans-les-territoires/Integration-dans-les-territoires>

Ministère de l'Intérieur (2013b): Les acteurs de l'intégration: CNHI [online]. Dostupné 9.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/Les-acteurs-de-l-integration/La-Cite-nationale-de-l-histoire-de-l-immigration>

Ministère de l'Intérieur (2013c): Le label qualité « Français langue d'intégration » (FLI) [online]. Dostupné 17.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/L-apprentissage-du-francais/Le-label-qualite-Francais-langue-d-integration/Le-label-qualite-Francais-langue-d-integration>

Ministère de l'Intérieur (2013d): Éducation et parentalité [online]. Dostupné 19.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/Education-et-parentalite/Education-et-parentalite>

Ministère de l'Intérieur (2013e): L'intégration des personnes immigrées par l'emploi et la promotion de la diversité [online]. Dostupné 23.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/Emploi-et-promotion-de-la-diversite/L-integration-des-personnes-immigrees-par-l-emploi-et-la-promotion-de-la-diversite>

Ministère de l'Intérieur (2013f): La politique d'intégration des femmes immigrées [online]. Dostupné 24.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/Les-femmes-immigrees/La-politique-d-integration-des-femmes-immigrees>

Ministère de l'Intérieur (2013g): Les personnes âgées immigrées [online]. Dostupné 26.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/Les-personnes-agees-immigrees2>

Ministère de l'Intérieur (2013h): Les foyers de travailleurs migrants (FTM) [online]. Dostupné 27.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Accueil-et-accompagnement/Les-foyers-de-travailleurs-migrants-FTM2>

Ministère du travail, de l'emploi, de la formation professionnelle et du dialogue social (nedatováno): Organismes paritaires collecteurs agréés (OPCA) [online]. Dostupné 17.2.2015 z <http://www.emploi.gouv.fr/acteurs/opca-opacif>

MIOVSKÝ, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing.

MUNG, E. M. (2003). French immigration policy during the last twenty years. In TURTON, D., GONZÁLEZ, J. (Eds.), *Immigration in Europe: Issues, Policies and Case Studies* (s. 113-125). Bilbao: University of Deusto.

NORMAND, B. (nedatováno): L'intégration menacée? Quelle efficacité pour les politiques d'intégration? Cinquante ans de politiques publiques d'intégration [online]. Dostupné 28.1.2015 z http://www.hci.gouv.fr/IMG/pdf/Cahiers_Francais_integration-2.pdf

OFII (nedatováno): Nos missions [online]. Dostupné 8.2.2015 z http://www.ofii.fr/qui_sommes-nous_46/nos_missions_2.html

PÉREZ, F. T. (2007). L'intégration : une notion pertinente ? Introduction. In AUDEBERT, C. MUNG, E. M. (Eds.), *Les migrations internationales : enjeux contemporains et questions nouvelles* (s. 97-99). Bilbao: Université de Deusto.

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (2008): Lokální strategie integrace cizinců v ČR I [online]. Dostupné 27.3.2015 z http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_271.pdf

Rapport du Gouvernement au Parlement (2013): Les étrangers en France. Année 2012 [online]. Dostupné 5.2.2015 z <http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Info-ressources/Documentation/Rapports-publics/Les-rapports-au-Parlement-article-L.-111-10-du-code-de-l-entree-et-du-sejour-des-etrangers-et-du-droit-d-asile-CESEDA>

Revue-Plurielles (nedatováno): Logement des immigrés et processus d'intégration [online]. Dostupné 28.2.2015 z http://www.revues-plurielles.org/_uploads/pdf/47/245/245_logement_et_processus_integration.pdf

SAYAD, A. (2004). *The Suffering of the Immigrant*. Cambridge: Polity.

SEIDLOVÁ, M. (2010). Místní samospráva a integrace imigrantů: příklady přístupu ve vybraných francouzských městech. In Fňukal, M., Frajer, J., Hercik, J. (Eds.), *Sborník příspěvků z konference 50 let geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci* (s. 533-541) [online]. Dostupné 4.4.2015 z http://www.academia.edu/11491279/M%C3%ADstn%C3%AD_samospr%C3%A1va_a_integrace_imigrant%C5%AF_p%C5%99%C3%ADklady_p%C5%99%C3%ADstupu_ve_vybran%C3%BDch_francouzsk%C3%BDch_m%C4%9Bstech

Service Public (2013a): Contrat d'accueil et d'intégration pour la famille étrangère [online]. Dostupné 14.2.2015 z <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F19928.xhtml#OuSAd>

Service Public (2013b): Comment justifier de son niveau de connaissance de la langue française? [online]. Dostupné 17.2.2015 z <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F11926.xhtml>

Service Public (2014): L'étranger doit-il préparer son intégration avant d'entrer en France? [online]. Dostupné 13.2.2015 z <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F20542.xhtml>

SCHEU, H. CH. (2011). *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium.

SCHNAPPER, D. (2007). *Qu'est-ce que l'intégration?* Paris: Gallimard.

SITEK, P. (2011). „(Národní) identita“ a „integrace“ přistěhovalců do společnosti ve Francii: úroveň diskursů a každodenní žitá realita. In BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ, M. (Eds.), *Etnické komunity - integrace, identita*. (s. 29-69). Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.

SITEK, P. - TANDONNET, M.: Paříž, 28.11.2006. (rozhovor)

SPENCER, P., WOLLMAN, H. (2002). *Nationalism: A Critical Introduction*. London: Sage.

ŠTICA, P. (2010). *Migrace a státní suverenita: Oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.

UHEREK, Z. (2011). Migrace a postmigrační kontaktní situace z antropologické perspektivy. In SCHEU, H. Ch. (Ed.), *Migrace a kulturní konflikty* (s. 256-263). Praha: Auditorium.

VIE PUBLIQUE (občanský portál) (2007): Le Contrat d'accueil et d'intégration: un parcours obligatoire, condition d'une installation durable [online]. Dostupné 2.2.2015 z <http://www.vie-publique.fr/actualite/dossier/integration/contrat-accueil-integration-parcours-obligatoire-condition-installation-durable.html>

VIE PUBLIQUE (2011): Ecole et intégration : l'avis du Haut Conseil à l'intégration [online]. Dostupné 22.2.2015 z <http://www.vie-publique.fr/actualite/alaune/ecole-integration-avis-du-haut-conseil-integration.html>

VIE PUBLIQUE (2013): Qu'est-ce qu'une circulaire? [online]. Dostupné 24.2.2015 z <http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/institutions/administration/action/voies-moyens-action/qu-est-ce-qu-circulaire.html>

VIE PUBLIQUE (2014): Quels sont les principes fondamentaux de la République française ? [online]. Dostupné 7.4.2015 z <http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/institutions/veme-republique/heritages/quels-sont-principes-fondamentaux-republique-francaise.html>

WITHAECKX, S., SCHROOTEN, M., GELDOF, D. (2015). Living across borders: The everyday experiences of Moroccan and Brazilian transmigrants in Belgium. *Crossings: Journal of Migration and Culture*, č. 1, s. 23–40. Dostupné 28.3.2015 z <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=d58f3b7a-9005-4087-b65b-1c2fe50ef409%40sessionmgr4005&vid=4&hid=4210>

Rozhovory

R1 - paní Bechir (zakladatelka sociální kavárny Le Patio Des Aînés)

R2 - paní François (dobrovolnice organizace RESF)

R3 - paní Choug (sociální pracovnice organizace ASSFAM)

R4 - Mohamed B. (klient Le Patio Des Aînés)

R5 - Mohamed D. (klient RESF)